

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการออกเสียงคำของเด็กอายุ 3 ถึง 4 ปี ในกรุงเทพมหานคร
ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี รวบรวมเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อ ดังนี้

ภาษาและการออกเสียง

1. ความหมายและความสำคัญของภาษา
2. องค์ประกอบของภาษา
3. ความหมายและความสำคัญของการออกเสียง
4. เสียงพูดของมนุษย์
5. อวัยวะที่ใช้ในการออกเสียง
6. เสียงในภาษาไทย

พัฒนาการทางภาษาของเด็ก

1. ทฤษฎีพัฒนาการทางภาษาของเด็กอนุบาล
2. ลักษณะพัฒนาการทางภาษาของเด็กอนุบาล
3. ลักษณะพัฒนาการทางการออกเสียงของเด็กอนุบาล
4. องค์ประกอบที่มีผลต่อการพูดและการออกเสียง
5. สิ่งแวดล้อมกับการเรียนรู้ภาษาของเด็กในวัยอนุบาล

การพูดหรือการออกเสียงไม่ชัด

1. ลักษณะการพูดหรือการออกเสียงไม่ชัด
2. วิธีทดสอบการออกเสียง
3. วิธีการแก้ไขการพูดหรือการออกเสียงไม่ชัด

ภาษาและการออกเสียง

1. ความหมายและความสำคัญของภาษา

1.1 ความหมายของภาษา

มีผู้ให้ความหมายของคำว่า "ภาษา" ไว้ต่างๆ มากมาย ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้คำจำกัดความของภาษาไว้ว่า "ภาษา" หมายถึง เสียงหรือกิริยาอาการที่ทำความเข้าใจกันได้ คำพูด ถ้อยคำที่ใช้พูดกัน

ศรียา และประภัสสร นิยมธรรม (2540) ได้กล่าวว่า คำว่า "ภาษา" นั้น มีผู้ให้นิยามแตกต่างกันไปตามแต่ผู้ให้คำนิยามนั้นมีความสนใจหนักไปในทางใด เช่น

1) ในแง่ภาษาศาสตร์ ภาษา หมายถึง ภาษาที่ใช้พูดเพื่อสื่อความหมายในชุมชนหนึ่งๆ และเมื่อศึกษาเรื่องภาษา ก็มุ่งความสนใจไปที่เสียง ระเบียบของเสียง และความสัมพันธ์ระหว่างระเบียบกับสถานการณ์ที่ใช้เสียงนั้นๆ

2) ในแง่จิตวิทยา ภาษา หมายถึง ความสามารถในการติดต่อกับผู้อื่น ได้แก่ การพูด การเขียน การทำท่าประกอบ การใช้ภาษาไป การแสดงสีหน้า การแสดงออกทางศิลปะ

3) ในแง่การศึกษา ภาษาเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ประกอบด้วยการติดต่อ ระเบียบของการติดต่อ สัญลักษณ์ที่ใช้แสดงแทนความคิด และความเข้าใจในลักษณะของการติดต่อ

4) ในแง่สรีรวิทยา ภาษาพูดเป็นผลจากการทำงานของระบบการหายใจ และการเปล่งเสียง ซึ่งเกี่ยวข้องกับอวัยวะต่างๆของร่างกาย เช่น ปอด คอ จมูก ปาก เป็นต้น การเปล่งเสียงนั้นเป็นพลังงานที่เกิดจากการสั่นสะเทือนของอวัยวะเหล่านี้

5) ในแง่สัตวศาสตร์ ภาษาพูด หมายถึง ผลการทำงานของระบบการหายใจและการออกเสียงรวมกัน เพื่อเปล่งออกมาเป็นถ้อยคำ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นสื่อแสดงความคิดไปยังจิตใจของผู้รับฟังหรือผู้ที่ได้ยิน

กาญจนา นาคสกุล (2545) ได้ให้ความหมายของภาษาไว้ 4 แบบ คือ

1) ภาษา หมายถึง สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์ใช้เพื่อสื่อสารกัน ประกอบด้วย วจนภาษา และอวจนภาษา

2) ภาษา หมายถึง ระบบสัญลักษณ์ซึ่งมนุษย์ใช้เพื่อการติดต่อสื่อสารกัน ซึ่งมีทั้งระบบสัญลักษณ์ที่เป็นเสียงพูด และระบบสัญลักษณ์ที่เป็นตัวอักษร

3) ภาษา หมายถึง ระบบสัญลักษณ์ที่คนกลุ่มหนึ่ง ๆ ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันในสังคม

4) ภาษา หมายถึง ภาษาย่อยซึ่งมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปจากภาษาใดภาษาหนึ่งตามข้อกำหนดต่าง ๆ เช่น ถิ่นที่อยู่ หน้าที่ และจุดมุ่งหมายของการใช้ภาษา ลักษณะและฐานะทางสังคมของผู้ใช้ภาษา เช่น อาชีพ เพศ อายุ

บรรเทา กิตติศักดิ์ (2535) กล่าวว่า ภาษาเป็นเครื่องมือของการสื่อความหมายของมนุษย์ ให้สามารถสื่อสารติดต่อทำความเข้าใจกัน โดยมีระเบียบของคำและเสียงเป็นเครื่องกำหนดประกอบด้วย ภาษาที่เป็นถ้อยคำ เรียกว่า วจนภาษา และภาษาที่ไม่เป็นถ้อยคำ เรียกว่า อวจนภาษา

Snow (1998) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า "ภาษา" ไว้ว่า ภาษาเป็นระบบที่ซับซ้อนซึ่งมีสัญลักษณ์ที่แสดงออกและทำให้เข้าใจในความคิดและความรู้สึกต่าง ๆ ในความหมายกว้าง ๆ นั้น ภาษา หมายถึง การแสดงท่าทาง การเปล่งเสียง การเขียน การเคลื่อนไหวร่างกาย เช่น ภาษามือ การแสดงออกทางสีหน้า

จากความหมายข้างต้นจึงสรุปได้ว่า ภาษา หมายถึง เครื่องมือในการสื่อความหมายของมนุษย์ ให้สามารถสื่อสารติดต่อทำความเข้าใจกันได้ ประกอบด้วยวจนภาษา และอวจนภาษา ซึ่งในการพูด นั้น จะมีการเปล่งเสียง หรือการออกเสียงเป็นส่วนสำคัญ

1.2 ความสำคัญของภาษา

ภาษามีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก โดยมีผู้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาไว้ต่าง ๆ ดังนี้

ผะอบ โปชะกฤษณะ (2521) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของภาษา ไว้ดังนี้ คือ

1) ภาษาเป็นสื่อให้ติดต่อกัน และทำให้วัฒนธรรมอื่น ๆ เจริญขึ้น ภาษาเป็นตัวสื่อความหมายของคนทั้งชาติ แต่ละภาษาก็มีระเบียบของตน แล้วแต่จะตกลงกันในหมู่ชนชาตินั้น ๆ ภาษาจึงเป็นศูนย์กลางยึดคนทั้งชาติ

2) ภาษา เป็นเครื่องผูกพันมนุษย์ต่อมนุษย์ให้แน่นแฟ้นยิ่งกว่าสิ่งอื่น ไม่มีสิ่งอื่นใดที่จะทำให้คนรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ยิ่งไปกว่าการพูดภาษาเดียวกัน

3) ภาษาเป็นสิ่งที่ฝังอยู่ในใจมนุษย์อย่างแน่นแฟ้นยิ่งกว่าสิ่งอื่น

4) ภาษา นอกจากจะเป็นเครื่องสื่อสารแสดงความรู้สึกนึกคิดของคนทั่วโลกแล้วยังเป็นเครื่องแสดงให้เห็นวัฒนธรรม อารยธรรม และเอกลักษณ์ประจำชาติอีกด้วย

5) ภาษาเป็นศิลป์ เพราะภาษาที่ดีจะต้องมีความงดงาม คือ งดงามในการใช้ภาษา มีความไพเราะ ดังนั้น การที่จะเข้าใจภาษาหรือใช้ภาษาได้ดีนั้น จะต้องรู้จักรสของภาษา

6) ภาษาเป็นศาสตร์ เพราะภาษาเป็นของชาติ จึงต้องมีระเบียบกฎเกณฑ์ ภาษาจึงเป็นวิชาที่เป็นศาสตร์ ที่ผู้ใช้จะต้องรักษากฎเกณฑ์นั้น ๆ แต่กฎเกณฑ์หรือหลักของภาษาไม่ตายตัว

เหมือนกฎวิทยาศาสตร์แต่เป็นไปตามธรรมชาติของภาษา เพราะเป็นสิ่งที่มนุษย์ตั้งขึ้น จึงเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามความเห็นชอบของส่วนรวมและมีความเชื่อถือได้

สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์มพรรย์ (2522) ได้กล่าวถึง ความสำคัญหรือคุณค่าของภาษาไทย ไว้ดังนี้

- 1) ภาษาไทยเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างคนไทยทั้งชาติ ทำให้มีความเข้าใจตรงกัน
- 2) ภาษาไทยเป็นศูนย์รวมน้ำใจแสดงความเป็นคนไทย เป็นชาติไทย ทำให้เกิดพลังเกิดความรู้สึกร่วมกันน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
- 3) ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ ใช้ในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวันของคนไทยทั้งชาติ ทั้งที่เป็นภาษาปากที่ใช้ติดต่อสื่อสารกันตามธรรมดา และภาษาราชการ
- 4) ภาษาไทย แสดงวัฒนธรรมประจำชาติที่ทำให้คนไทยภาคภูมิใจที่คนไทยมีภาษาของตนเอง ควรแก่การรักษาและสืบทอดต่อไป
- 5) ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์แสดงความเป็นไทยและเครื่องหมายแสดงความเป็นชาติไทย
- 6) ภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของไทย
- 7) ภาษาเป็นเครื่องมือในการศึกษาและเสาะแสวงหาความรู้ในสรรพวิทยาการต่าง ๆ
- 8) ภาษาไทยใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพทุกสาขา ผู้มีความสามารถทางภาษาโดยเฉพาะก็อาจประกอบอาชีพที่ใช้ภาษาโดยตรง เช่น เลขานุการ นักหนังสือพิมพ์ ครูสอนภาษาไทย เป็นต้น

จากความสำคัญของภาษา ดังกล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ภาษามีความสำคัญต่อสังคมมนุษย์เป็นอย่างมาก เพราะภาษาเป็นเครื่องมือของการสื่อสาร ช่วยสื่อความรู้ ความคิด ความเข้าใจ และความรู้สึกสู่กันและกัน และภาษายังเป็นเครื่องมือของการถ่ายทอดวัฒนธรรมและการประกอบอาชีพ ภาษาช่วยเสริมสร้างความสามัคคีของคนในชาติ และที่สำคัญคือ เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้และการพัฒนาความคิดของมนุษย์ ความสามารถในการใช้ภาษาจึงเป็นเครื่องมือที่จะช่วยถ่ายทอดและสื่อความคิด ความรู้สึก ทศนคติ ตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้อื่นรับรู้และเข้าใจได้ โดยเฉพาะสำคัญต่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน

สำหรับเด็กในวัยอนุบาลนั้น พัฒนาการทางภาษาเป็นพัฒนาการที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะภาษาจะช่วยนำเด็กเข้าสู่โลกใหม่ ช่วยให้เด็กเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ ภาษาจึงถือเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งสำหรับพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กอนุบาล ซึ่ง Halliday (1975 อ้างถึงใน Snow ,1998) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายหรือประโยชน์ของการใช้ภาษาของเด็กไว้ดังนี้ คือ

- 1) เด็กใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการแสดงความต้องการ
- 2) เด็กใช้ภาษาในการสั่งหรือควบคุมพฤติกรรมของผู้อื่น
- 3) เด็กใช้ภาษาในการสื่อสารปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น
- 4) เด็กใช้ภาษาแสดงความเป็นตัวของตัวเอง แสดงอารมณ์ ความรู้สึก
- 5) เด็กใช้ภาษาในการแสวงหาข้อมูลความรู้ต่างๆ
- 6) เด็กใช้ภาษาในการคิดสร้างสรรค์จินตนาการ
- 7) เด็กใช้ภาษาเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากคำที่เด็กคิดและรับรู้

2. องค์ประกอบของภาษา

Berk (1994) กล่าวว่า ภาษาเป็นระบบที่ซับซ้อน และมีองค์ประกอบทั้งหมด 4 อย่าง ดังนี้

- 1) Phonology หมายถึง เสียงของภาษา จะเกี่ยวข้องกับความเข้าใจและความสามารถในการผลิตเสียงของคำพูดได้
- 2) Semantics หมายถึง คำศัพท์ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับความเข้าใจในความหมายของคำต่างๆ และการเชื่อมโยงคำต่างๆ
- 3) Grammar หมายถึง ไวยากรณ์ ซึ่งประกอบด้วย *Syntax* คือ กฎเกณฑ์ในการเรียงคำในประโยคให้ถูกต้อง และ *Morphology* คือ การใช้คำที่ชี้ให้เห็นถึง ตัวเลข กาลเวลา บุคคล เพศ และความหมายอื่นๆ
- 4) Pragmatic คือ ภาษาที่ใช้สื่อสาร ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการที่จะทำอะไรให้เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมในการสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ เช่น การเน้นเสียง ความดัง ความเบาของเสียง

บรรเทา กิตติศักดิ์ (2533) กล่าวว่า ภาษาทุกภาษาย่อมมีองค์ประกอบของภาษา ซึ่งโดยทั่วไปจะมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

- 1) เสียง นักภาษาศาสตร์จะให้ความสนใจต่อเสียงพูดมากกว่าตัวเขียนที่เป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งนี้เพราะภาษาย่อมเกิดจากเสียงที่ใช้พูดกัน ส่วนภาษาเขียนเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้แทนเสียงพูด คำที่ใช้พูดจากัน จะประกอบด้วยเสียงสระ เสียงพยัญชนะ และเสียงวรรณยุกต์ แต่บางภาษาก็ไม่มีเสียงวรรณยุกต์ เช่น ภาษาบาลี ภาษาอังกฤษ ภาษาเขมร ภาษาอังกฤษ
- 2) พยางค์และคำ พยางค์เป็นกลุ่มเสียงที่เปล่งออกมาแต่ละครั้งจะประกอบด้วยเสียงพยัญชนะ เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ จะมีความหมายหรือไม่มีความหมายก็ได้ พยางค์แต่ละพยางค์จะมีเสียงพยัญชนะต้น ซึ่งเป็นเสียงที่อยู่หน้าเสียงสระ พยางค์ทุกพยางค์จะต้องมี

เสียงพยัญชนะต้น เสียงสระและเสียงวรรณยุกต์ บางพยางค์จะมีเสียงพยัญชนะท้ายหรือเสียงตัวสะกด ส่วนคำก็เช่นเดียวกับพยางค์ เป็นการนำเสียงพยัญชนะ เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์มาประสมกัน ทำให้เกิดเสียงและมีความหมาย คำจะประกอบด้วยคำพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ก็ได้

3) ประโยค เป็นองค์ประกอบของภาษาทางโครงสร้างของภาษาเพื่อใช้ในการสื่อสาร ประโยค ก็คือ การนำคำมาเรียงกันตามลักษณะโครงสร้างของภาษาที่กำหนดเป็นกฎเกณฑ์ หรือเป็นระบบตามระบบไวยากรณ์ของแต่ละภาษาและทำให้ทราบหน้าที่ของคำ

4) ความหมาย ภาษาต้องมีความหมายเพื่อใช้สื่อสารทำความเข้าใจกัน ความหมายของคำมี 2 อย่าง คือ

4.1) ความหมายตามตัว หรือ ความหมายนัยตรง เป็นความหมายตรงของคำนั้นๆ หรือเป็นความหมายที่กำหนดในพจนานุกรม และผู้ใช้ภาษามีความเข้าใจตรงกัน

4.2) ความหมายนัยประหวัด หรือ ความหมายเชิงอุปมา เป็นความหมายเพิ่มจากความหมายนัยตรง

ดังนั้นในการที่เด็กจะเรียนรู้ภาษานั้น เด็กก็ต้องรู้จักทั้งเสียง ความหมาย และโครงสร้างทั้งหมด และที่สำคัญเด็กต้องมีโอกาสได้ใช้จริงในทุก ๆ วัน จึงจะทำให้มีการพัฒนาภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความหมายและความสำคัญของการออกเสียง

3.1 ความหมายของการออกเสียง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้คำจำกัดความของ "ออกเสียง" ไว้ว่า ออกเสียง หมายถึง การเปล่งเสียง

อัศรา บุญทิพย์ (2534) ได้อธิบายว่า เสียงในภาษา หมายถึง เสียงที่มนุษย์เปล่งออกมา เพื่อสื่อความหมายระหว่างมนุษย์ด้วยกัน เพื่อสนองความต้องการต่างๆ เช่น เพื่อขอความช่วยเหลือหรือถามเพื่อขอความรู้ หรือเพื่อแสดงความรู้สึกพอใจ หรือไม่พอใจ

เสียงในภาษาเกิดขึ้น เนื่องจากมนุษย์ใช้อวัยวะที่ทำให้เกิดเสียง ให้ทำงานประสานกันเพื่อให้ได้เสียงต่างๆ ตามที่ต้องการ ซึ่งกระบวนการออกเสียงหรือเปล่งเสียงอาจนับว่าเริ่มต้นที่ปอด เราใช้ลมจากปอดส่วนใหญ่ คือ ลมหายใจออก มาทำให้เกิดเสียงพูด (อาจมีบางภาษาใช้ลมที่ปากดูดเข้าไปหรือใช้ลมในคอ) ลมถูกบังคับให้ผ่านอวัยวะต่างๆ ตั้งแต่ที่สายเสียงหรือเส้นเสียง ซึ่งอยู่ในช่องหลอดลม แล้วก็ผ่านต่อออกมาทางช่องปากหรือช่องจมูก อวัยวะในช่องปากก็จะดัดแปลงให้เป็นเสียงต่างๆ ตามที่ผู้พูดต้องการ ซึ่งอวัยวะในช่องปากที่ช่วยเปลี่ยนแปลงเสียงให้แตกต่างกันออกไป ได้แก่ ลิ้นไก่ เพดานปาก ลิ้น ฟัน ปุ่มเหงือก และริมฝีปาก

3.2 ความสำคัญของการออกเสียง

การออกเสียงนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญของการพูด เนื่องจากภาษาที่มนุษย์ใช้ในการสื่อความหมายระหว่างกันนั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งคือ “เสียง” เพราะเสียงเป็นสิ่งที่มนุษย์เปล่งออกมาเพื่อสื่อความหมาย ดังนั้นการออกเสียงจึงเป็นแนวทางสำคัญในการแสดงออกหรือการใช้ภาษาในการสื่อความหมายของมนุษย์ การออกเสียงที่ดีและถูกต้องจะนำไปสู่การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

การออกเสียงได้ถูกต้องเป็นสิ่งที่สำคัญ เนื่องจากในปัจจุบันได้มีการศึกษาเกี่ยวกับการออกเสียงของคนไทย พบว่า คนไทยมีปัญหาในการออกเสียงภาษาไทยมาก เพราะเมื่อออกเสียงผิดตั้งแต่แรกแล้วก็ละเลยปล่อยทิ้งไว้ ไม่ได้มีการแก้ไข ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาการพูดไม่ชัดได้ จะเห็นได้ว่าการออกเสียงเป็นพื้นฐานที่เราควรให้ความสำคัญ ความตระหนัก และความใส่ใจ ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทเนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2543 (ไทยรัฐ, 31 กรกฎาคม 2543) มีใจความว่า

“เราโชคดีที่มีภาษาเป็นของตนเองมาแต่โบราณกาล จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้ ปัญหาเฉพาะในด้านรักษาภาษานี้ก็มีหลายประการ อย่างหนึ่งต้องรักษาให้บริสุทธิ์ในทางออกเสียง คือ ให้ออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน อีกอย่างหนึ่งต้องรักษาให้บริสุทธิ์ในวิธีใช้”

สำหรับเด็กเล็ก ๆ แล้ว การพูดของเด็กเล็ก ๆ นั้นส่วนมากมักจะเป็นคำพูดที่ฟังไม่ค่อยรู้เรื่อง นอกจากคนที่อยู่ใกล้ซิด ซึ่งถ้าเราไม่เข้าใจในสิ่งที่เด็กพูด ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจผิด ไม่รู้ว่าเด็กต้องการอะไรแน่ ทำให้เด็กเกิดความคับข้องใจได้ง่าย และอาจทำให้เด็กมีพฤติกรรมถอยหลัง คือ ใช้วิธีร้องไห้เหมือนเมื่อยังเล็กอีกครั้ง (ศรียา และประภัสสร นิยมธรรม, 2540) ดังนั้นการศึกษาถึงการออกเสียงคำของเด็ก จึงมีความสำคัญเพราะทำให้เราได้รับข้อมูล มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะการออกเสียงของเด็ก ซึ่งจะทำได้ง่ายต่อการเข้าใจคำพูดของเด็กและนำไปสู่การวางรากฐานทางภาษาที่ดี และมีการส่งเสริมพัฒนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ทักษะทางภาษาที่เราควรให้ความสำคัญกับเด็กอนุบาล คือ ทักษะในการออกเสียง เพราะการออกเสียงได้ถูกต้องนั้นจะนำไปสู่การพูดที่ดี และส่งผลให้การสื่อสารเป็นไปได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ (Lado, 1964) ซึ่งจะส่งผลให้เด็กสามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างดี และเด็กจะเกิดความมั่นใจในการสื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ดังนั้นครูและผู้ที่เกี่ยวข้องจึงไม่ควรปล่อยให้สิ่งสำคัญนี้ผ่านไปโดยขาดการสังเกต การสนใจ และไม่มีการส่งเสริมพัฒนา

4. เสียงพูดของมนุษย์

มนุษย์เปล่งเสียงพูดด้วยอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียง (organs of speech) ทำเสียงตามที่มีอยู่ในระบบภาษาของตน แม้ว่าคนที่อยู่ในสังคมเดียวกันจะใช้ภาษาเดียวกัน พูดอย่างเดียวกัน แต่ถ้าพิจารณาเสียงที่เปล่งออกมาจริง ๆ แต่ละครั้งก็อาจสังเกตลักษณะที่แตกต่างกันได้ ทั้งนี้เพราะอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียงของแต่ละบุคคลย่อมต่างกันไป และความเคยชินกับการเปล่งเสียงพูดของแต่ละบุคคล ก็ทำให้เสียงพูดมีลักษณะย่อยแตกต่างกันไปด้วย

การพูดของมนุษย์ เกิดขึ้นได้จาก 2 กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการคิด เป็นการคิดถึงสิ่งที่จะใช้ในการนำความคิดจากสมองออกมาเป็นสารให้ผู้อื่นทราบ คิดถึงถ้อยคำที่จะพูด และคิดถึงวิธีการที่จะพูด อีกกระบวนการหนึ่ง คือ กระบวนการบังคับอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียง ให้เปล่งเสียงออกมาตามที่สมองต้องการ บังคับให้เปล่งเป็นเสียงตามที่อยู่ในระบบของภาษาหรือเป็นเสียงที่ผู้พูดต้องการเปล่งออกมา

กาญจนา นาคสกุล (2545) กล่าวว่า เสียงพูดของมนุษย์ซึ่งมีแตกต่างกันมากมายนั้น ถ้าจะพิจารณาอย่างกว้าง ๆ อาจแบ่งได้เป็น 2 พวก คือ พวกที่สามารถแยกออกจากเสียงอื่นได้โดยเด็ดขาดมีลักษณะเด่นเฉพาะตัวซึ่งเรียกว่า Segmental sounds ได้แก่ สระ พยัญชนะ อีกพวกหนึ่งคือ พวกที่เป็นส่วนประกอบของเสียงอื่นไม่อาจจะแยกเปล่งเสียงได้โดยลำพัง เรียกว่า supra-segmental features ได้แก่ พวกรวณยุคต์ การลงเสียงหนักเบา ทำนองเสียง

การอธิบายลักษณะของเสียงพยัญชนะ จะต้องกล่าวถึงลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

1) ความก้องหรือไม่ก้อง

เสียงพยัญชนะที่เปล่งขณะที่เส้นเสียงปิด กับอีกเสียงหนึ่งเปล่งขณะที่เส้นเสียงเปิด จะปรากฏออกมาแตกต่างกัน เสียงพยัญชนะ /บ/ /ด/ ในภาษาไทยเป็นเสียงก้อง เสียง /ป/ /ต/ เป็นเสียงไม่ก้อง

2) ลักษณะลมที่ผ่านเส้นเสียงแล้ว

ลมที่ผ่านเส้นเสียงออกมาเกิดเป็นเสียงพยัญชนะนั้น อาจจะออกมาทางปากหรือทางจมูกก็ได้ ลมที่ผ่านออกมาทางปากอาจจะออกด้วยอาการแตกต่างกันได้หลายแบบ ซึ่งนักสัทศาสตร์ได้กำหนดชื่อขึ้นเพื่ออธิบายลักษณะของลมที่ทำให้เกิดเสียงพยัญชนะ ดังนี้ คือ

2.1) กัก (stop) การที่ลมซึ่งเปล่งออกมา มาถูกกัก ณ ที่ใดที่หนึ่งในช่องปากชั่วระยะหนึ่ง เนื่องจากอวัยวะในช่องปากปิดกั้นทางลมเสีย เสียงที่เกิดด้วยอาการอย่างนี้ จึงเรียกว่าเสียงกัก หรือเสียงหยุด เช่น เสียงพยัญชนะตัวสะกดในคำว่า นับ นัด นัก เป็นต้น

2.2) ระเบิด (plosive) ลมที่ถูกปล่อยออกมาอย่างแรงและรวดเร็ว หลังจากที่ถูก

กักอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่งในปาก การกักลมเพื่อทำเสียงระเบิดนี้กระทำได้โดยการปิดอวัยวะในช่องปาก โดยทั่วไป มี 2 แบบ คือ แบบที่ออกเสียงระเบิดธรรมดาๆ เรียกว่า ระเบิดไม่มีลม และแบบที่ออกเสียงระเบิดแล้วเพิ่มลมตามออกมาในทันที เรียกว่า ระเบิดมีลม ในภาษาไทย เสียง /ป/ /ต/ /ก/ เป็นเสียงระเบิดไม่มีลม ส่วนเสียง /พ/ /ท/ /ค/ เป็นเสียงระเบิดมีลม เป็นต้น

2.3) นาสิก (nasal) ลมที่ถูกกักในช่องปากแล้วผ่านไปออกทางจมูก เช่น เสียง /ม/ /ง/ เป็นเสียงนาสิก

2.4) ข้าง (lateral) ลมที่ออกจากปากทางด้านข้างของลิ้น เมื่อลมที่ผ่านเส้นเสียงออกมาถึงช่องปาก ให้ลิ้นกดเพดานตรงแนวช่องกลางลิ้นไว้ แล้วปล่อยให้ลมออกทางด้านข้างๆ ก็จะทำให้เกิดเสียง เรียกว่า เสียงข้าง ในภาษาไทย คือ เสียง /ล/

2.5) รัว (roll) ลมที่ถูกอวัยวะในช่องปาก ผลักออกไปกระทบอวัยวะอีกส่วนหนึ่ง หลายครั้งติดต่อกันอย่างรวดเร็ว อวัยวะส่วนนั้นต้องเคลื่อนหลายๆครั้งจนเกิดเป็นอาการรัว

2.6) เสียงเสียดแทรก (fricative) ลมที่ออกมาอย่างไม่สะดวก ต้องผ่านช่องแคบในปาก ซึ่งทำให้เกิดเสียงเสียดแทรก ในภาษาไทย คือ เสียง /ฟ/ /ข/ /ฮ/

2.7) เสียงกักเสียดแทรก ลมที่ผ่านเส้นเสียงขึ้นมาถูกกักในช่องปากเช่นเดียวกับการออกเสียงกัก แต่เมื่ออวัยวะที่ปิดกั้นลมแยกออกเพื่อเปิดที่กักลมนั้น ไม่ได้แยกออกโดยเร็ว แต่ เสียงกักเสียดแทรกจึงเป็นเสียงเสียดแทรกที่นำด้วยเสียงกักนั่นเอง คือเสียง /จ/ /ช/

3) ตำแหน่งที่เกิดของเสียง

ลมที่ใช้ในการออกเสียงพยัญชนะนั้นจะมาถูกกักหรือถูกตัดแปลงจนเกิดการกักเสียดแทรกหรือเกิดอาการอื่นใดก็ตามจะต้องมีตำแหน่งที่เกิดในช่องปากอยู่ด้วยเสมอ ตำแหน่งนั้นคือ ตำแหน่งที่ลมทำอาการอย่างนั้น ๆ ตำแหน่งสำคัญที่เกิดของเสียงพยัญชนะ คือ ริมฝีปาก ฟัน ปุ่มเหงือก เพดานแข็ง เพดานอ่อน และช่องระหว่างเส้นเสียง มีอยู่ตำแหน่งหนึ่งที่ใช้อวัยวะ 2 ตำแหน่งพร้อมกัน คือ ฟันบนกับริมฝีปากล่าง

การอธิบายลักษณะของเสียงสระ

ลมซึ่งทำให้เกิดเสียงสระ จะต้องไม่ถูกปิดกั้น หรือถูกบังคับให้ผ่านช่องแคบใด ๆ ในปาก ลักษณะของปากจึงต้องเป็นโพรง การเปล่งเสียงสระให้แตกต่างกันเป็นเสียงสระต่าง ๆ เกิดจากการแต่งรูปปากให้มีลักษณะต่าง ๆ กัน การอธิบายลักษณะของสระแต่ละเสียงจึงมีเกณฑ์ที่จะใช้ดังต่อไปนี้

1) ลักษณะของริมฝีปาก

ริมฝีปากอาจจะห่อลมไว้ ตามขนาดต่างๆกัน การห่อหรือไม่ห่อริมฝีปากมีผลทำให้ได้เสียงสระที่ต่างกัน ถ้าลิ้นอยู่ในตำแหน่งเดียวกัน แต่เปล่งเสียงสระให้ริมฝีปากเป็นรูปกลมครึ่งหนึ่ง เป็นรูปรีครึ่งหนึ่ง ก็จะได้เสียงสระที่ต่างกัน เป็นต้น

2) ส่วนของลิ้น

ลิ้นส่วนหน้า ส่วนกลางหรือส่วนหลังจะยกขึ้นใกล้เพดานในขณะที่เปล่งเสียงสระหนึ่ง ๆ ลิ้นแต่ละส่วนที่ยกขึ้นนั้น จะทำให้เกิดเสียงสระที่ต่างกัน เราจึงเรียกสระตามส่วนของลิ้นที่ยกขึ้นนั้น ถ้าออกเสียงสระใด ลิ้นส่วนหน้ายกขึ้นให้จุดสูงสุดอยู่ใกล้เพดานแข็ง ก็เรียกสระนั้นว่าสระหน้า (front vowel) เช่น สระอี เอ แอ เป็นสระหน้า ถ้าออกเสียงสระใด ลิ้นส่วนหลังยกขึ้นให้จุดสูงสุดอยู่ใกล้เพดานแข็ง ก็เรียกสระนั้นว่าสระหลัง (back vowel) เช่น สระอุ โอ ออ เป็นสระหลัง เป็นต้น

3) ระดับของลิ้น

ความสูงของลิ้นที่ยกขึ้นใกล้เพดานเป็นส่วนสำคัญในการทำให้เสียงสระแตกต่างกันไปด้วย ความสูงต่ำนี้อาจจะกำหนดได้หลายระดับ แต่ในการอธิบายเสียงสระในภาษาไทยอาจกำหนดไว้เพียง 3 ระดับ คือ สูง กลาง ต่ำ ถ้าลิ้นยกขึ้นสูง ช่องว่างระหว่างลิ้นกับเพดานก็จะปิดแคบ เสียงสระที่เกิดขึ้นเมื่อลิ้นยกขึ้นสูง จะเรียกว่า สระสูง หรือสระปิด เช่น สระ อี อือ อุ ถ้าออกเสียงสระใด ลิ้นวางลงในระดับต่ำก็เรียกสระนั้นว่า สระต่ำ หรือสระเปิด เช่น สระอา เป็นต้น

5. อวัยวะที่ใช้ในการออกเสียง

อวัยวะที่ใช้ในการออกเสียงพูด มีอยู่หลายส่วน แต่ละส่วนสามารถทำให้เสียงพูดแตกต่างกันไปได้ อวัยวะที่ใช้ในการออกเสียงก็คือ ปาก และส่วนต่างๆ ในปาก ช่องคอ กล้องเสียง และช่องลม ซึ่งสามารถแบ่งอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียงได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) อวัยวะที่เป็นตำแหน่งที่เกิดเสียงต่าง ๆ หรือที่เราเรียกว่า “ฐาน” เป็นตำแหน่งหรือฐานที่เกิดของเสียงต่าง ๆ เช่น ริมฝีปาก ฟัน เพดานส่วนต่างๆ ซึ่งจะเป็นอวัยวะที่ไม่เคลื่อนที่ในขณะที่ออกเสียง

2) อวัยวะที่เป็นส่วนกระทำอาการ หรือที่เราเรียกว่า “กรรม” เป็นอวัยวะส่วนที่เคลื่อนไหวเพื่อผลักลมไปยังที่ต่าง ๆ อวัยวะตัวกระทำที่สำคัญ คือลิ้น ซึ่งเคลื่อนไหวได้มากที่สุด

อวัยวะส่วนที่มีหน้าที่โดยตรงในการออกเสียงพูด มีลักษณะสำคัญ ดังต่อไปนี้

1) ริมฝีปาก เป็นอวัยวะส่วนที่สามารถเคลื่อนไหวได้มากและทำให้เสียงแตกต่างกันได้มาก เราอาจจะบังคับริมฝีปากให้ปิดสนิท ให้เปิดเล็กน้อย ให้เปิดให้กว้างขึ้น ให้ยื่นออกมา ให้ห่อกลมหรือทำเป็นรูปรีก็ได้ ลักษณะต่าง ๆ ของริมฝีปากล้วนมีผลต่อการออกเสียง และทำให้เสียงแตกต่างกันไป

2) ฟัน เป็นอวัยวะที่เป็นฐานหรือตำแหน่งที่เกิดของเสียงหลายชนิด เช่น เมื่อฟันบนกดกับฟันล่าง ลมที่ผ่านออกมาโดยแรง จะทำให้ได้เสียงเสียดแทรกที่เกิดที่ฟัน เป็นต้น เนื่องจากปลาย

ลิ้นอยู่ใกล้กับฟัน ปลายลิ้นจึงมักจะทำอาการต่าง ๆ บริเวณฟันและหลังฟันบ่อย ๆ ทำให้เกิดเสียงที่เรียกว่า เสียงเกิดที่ฟัน (dental sound)

3) ปุ่มเหงือก เป็นส่วนที่นูนออกมาตรงบริเวณหลังฟันด้านบน ถ้าเอาลิ้นแตะดูจะรู้สึกว่าเป็นคลื่น ลิ้นอาจจะแตะหรือวางอยู่ใกล้บริเวณปุ่มเหงือก ซึ่งทำให้เกิดเสียงปุ่มเหงือก

4) เพดานแข็ง คือ เพดานส่วนที่โค้งเป็นกระดูกแข็ง เป็นตำแหน่งที่สำคัญอีกหนึ่งตำแหน่งในการอธิบายที่เกิดของเสียง

5) เพดานอ่อน คือ ส่วนของเพดานที่อยู่ต่อเพดานแข็งเข้าไปข้างใน มีลักษณะเป็นกระดูกอ่อนที่ขยับขึ้นลงได้เล็กน้อย เวลาหายใจ เพดานอ่อนและลิ้นไก่จะลดระดับลงมาเปิดช่องให้ลมออกไปทางจมูก เวลาพูดส่วนใหญ่เพดานอ่อนและลิ้นไก่จะถูกยกขึ้นไปจดกับผนังคอ และเพดานอ่อนจะลดระดับลงมาเพื่อให้ลมออกไปทางจมูกในเวลาที่จะออกเสียงนาสิกเท่านั้น

6) ลิ้นไก่ เป็นก้อนเนื้อเล็ก ๆ อยู่ต่อปลายเพดานอ่อนตรงกลางปาก สันไว้ได้

7) ช่องจมูก คือ โพรงในช่องจมูก ซึ่งอยู่เหนือลิ้นไก่ขึ้นไป เป็นช่องที่ลมซึ่งผ่านเส้นเสียงขึ้นมาจะผ่านออกไปทางจมูกได้เมื่อเวลาหายใจและเวลาออกเสียงนาสิก ในเวลาเปล่งเสียงอื่น ๆ ลิ้นไก่จะถูกยกขึ้นไปปิดช่องจมูก เพื่อให้ลมออกมาทางช่องปาก

8) ลิ้น เป็นส่วนที่เคลื่อนไหวได้มากที่สุดในการออกเสียงพูด ส่วนที่เคลื่อนไหวของลิ้นแต่ละส่วนมีผลต่อการออกเสียง จึงแบ่งลิ้นออกเป็น 3 ส่วน ตามหน้าที่ที่มีในการออกเสียง คือ ปลายลิ้นหรือลิ้นส่วนปลายสุด ซึ่งสามารถจะยกขึ้นไปแตะอวัยวะส่วนต่าง ๆ ในปากตอนบนได้อย่างง่าย

หน้าลิ้นหรือลิ้นส่วนหน้า คือ ลิ้นส่วนที่อยู่ตรงข้ามกับเพดานแข็งในขณะที่ไม่ได้พูด

หลังลิ้นหรือลิ้นส่วนหลัง คือ ส่วนของลิ้นซึ่งถ้าวางลิ้นราบกับปากตามปกติ

จะอยู่ตรงข้ามกับเพดานอ่อน

9) แผ่นเนื้อปากหลอดลม หรือ ลิ้นปิดกล่องเสียง เป็นก้อนเนื้อเล็ก ๆ คล้ายลิ้นไก่ อยู่ต่อโคนลิ้นลงไปในคอ มีหน้าที่ปิดเปิดช่องหลอดลมเพื่อป้องกันมิให้อาหารตกลงไปในหลอดลม เมื่อพูด แผ่นเนื้อนี้จะเปิดออกให้ลมผ่านขึ้นมา หากพูดในขณะที่จะกลืนอาหาร ลมที่ออกมาจะดันให้แผ่นกล้ามเนื้อนี้เปิดออก อาหารจะตกลงไปในช่องหลอดลม ทำให้สำลักได้

10) โพรงคอ คือ โพรงที่อยู่ถัดจากปากลงไปจากช่องปากจนถึงเส้นเสียง หรือสายเสียง

11) เส้นเสียง หรือ สายเสียง เป็นอวัยวะสำคัญที่ทำให้เกิดเสียง เส้นเสียงประกอบด้วยเส้นเอ็นและกล้ามเนื้อเป็นแผ่น 2 แผ่น เส้นเสียงทั้งสองวางขวางอยู่ตรงกลางกล่องเสียง กล่องเสียง คือ ส่วนที่อยู่เหนือหลอดลมขึ้นมาตรงลูกกระเดือก กล่องเสียง ประกอบด้วย กระดูกอ่อนหลายส่วนด้วยกัน คือ กระดูกอ่อนไทรอยด์ และกระดูกอ่อนอาริตिनอยด์ ซึ่งกระดูกอ่อนอาริตินอยด์

และกล้ำเนื้อในกล่องเสียง จะทำให้เส้นเสียงทั้งสองอยู่ชิดติดกันหรือห่างจากกันได้ เมื่อเส้นเสียงอยู่ห่างจากกันจะเกิดเป็นช่องสามเหลี่ยม ซึ่งเป็นทางให้ลมผ่านเข้าไปถึงปอดหรือผ่านออกมาจากปอดได้ ช่องนี้เรียกว่าช่องคอหอย หรือ ช่องระหว่างเส้นเสียง

6. เสียงในภาษาไทย

การออกเสียงคำในภาษาไทยที่เราใช้พูดกันนั้น จะมีเสียงประกอบกัน 3 เสียง คือ เสียงพยัญชนะ เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งเสียงพยัญชนะจะมีหน้าที่เป็นได้ทั้งเสียงพยัญชนะต้น เสียงอักษรควบกล้ำ เสียงอักษรนำ และเสียงตัวสะกด

บรรเทา กิตติศักดิ์ (2533) กล่าวว่า ตามหลักภาษาไทยนั้น เสียงพยัญชนะต้นจะแบ่งได้เป็น 21 เสียง คือ

/ก/	มีรูปพยัญชนะ ก	/ค/	มีรูปพยัญชนะ ข ช ค ฅ ฆ
/ง/	มีรูปพยัญชนะ ง	/จ/	มีรูปพยัญชนะ จ
/ช/	มีรูปพยัญชนะ ฉ ช ฌ	/ซ/	มีรูปพยัญชนะ ซ ศ ษ ส
/ด/	มีรูปพยัญชนะ ต ฏ	/ต/	มีรูปพยัญชนะ ต ฏ
/ท/	มีรูปพยัญชนะ ฐ ฑ ฒ ท ถ /น/		มีรูปพยัญชนะ ณ น
/บ/	มีรูปพยัญชนะ บ	/ป/	มีรูปพยัญชนะ ป
/พ/	มีรูปพยัญชนะ ผ พ ภ	/ฟ/	มีรูปพยัญชนะ ฟ
/ม/	มีรูปพยัญชนะ ม	/ย/	มีรูปพยัญชนะ ย
/ร/	มีรูปพยัญชนะ ร	/ล/	มีรูปพยัญชนะ ล ฬ
/ว/	มีรูปพยัญชนะ ว	/อ/	มีรูปพยัญชนะ อ
/ฮ/	มีรูปพยัญชนะ ฮ ฮ		

เสียงพยัญชนะทั้ง 21 เสียงนี้ มีฐานที่เกิดของเสียงพยัญชนะซึ่งเป็นอวัยวะที่กักลม ถ้าลมถูกกักที่อวัยวะใด อวัยวะในปากส่วนนั้นจะเป็นฐานที่เกิดของเสียงพยัญชนะนั้น ซึ่งมีทั้งหมด 6 ตำแหน่ง คือ

- 1) ริมฝีปาก ได้แก่ เสียง /บ/ /ป/ /พ/ /ม/ /ว/
- 2) ริมฝีปากกับฟัน ได้แก่ เสียง /ฟ/
- 3) ฟันและปุ่มเหงือก ได้แก่ เสียง /ช/ /ต/ /ด/ /ท/ /น/ /ร/ /ล/
- 4) เพดานแข็ง ได้แก่ เสียง /จ/ /ซ/ /ย/
- 5) เพดานอ่อน ได้แก่ เสียง /ก/ /ค/ /ง/
- 6) ช่องว่างระหว่างเส้นเสียง ได้แก่ เสียง /อ/ /ฮ/

ตารางที่ 1 หน่วยเสียงพยัญชนะไทยตามสภาพฐานกรณ์ในการเกิดเสียง และตำแหน่งฐานกรณ์
ในการเกิดเสียง

ตำแหน่งฐานกรณ์ และ สภาพฐานกรณ์	ริมฝีปาก	ริมฝีปาก กับฟัน	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
เสียงพยัญชนะระเบิด						
ไม่ก้อง และ เสียงเบา	/p/ (ป)		/t/ (ต ฏ)		/k/ (ก)	/ʔ/ (อ)
ไม่ก้อง และ เสียงหนัก	/pʰ/ (พ ภ ฝ)		/tʰ/ (ท ฐ ฒ)		/kʰ/ (ข ค ฃ)	
ก้อง และ เสียงเบา	/b/ (บ)		/d/ (ด ฎ)			
เสียงพยัญชนะกึ่งเสียดแทรก						
ไม่ก้อง และ เสียงเบา				/ç/ (จ)		
ไม่ก้อง และ เสียงหนัก				/çʰ/ (จ ฌ ฎ)		
เสียงพยัญชนะเสียดแทรกและไม่ก้อง						
		/f/ (ฟ ฝ)	/s/ (ศ ษ ฐ ฑ)			/h/ (ห อ)
เสียงพยัญชนะข้างลิ้น และก้อง						
			/l/ (ฬ ฌ)			
เสียงพยัญชนะรัว และก้อง						
			/r/ (ร)			
เสียงพยัญชนะนาสิก และก้อง						
	/m/ (ม)		/n/ (น ฌ)		/ɲ/ (ง)	
เสียงอัมตะ และก้อง						
	/w/ (ว)		/j/ (ย ญ)			

อัศรา บุญทิพย์ (2534) สรุปว่า เสียงอักษรควบกล้ำ คือ เสียงพยัญชนะ 2 เสียงที่ออกเสียง
พร้อมกัน โดยใช้เสียงสระร่วมกัน และใช้เป็นเสียงต้นพยางค์เท่านั้น มี 11 เสียง ได้แก่ /กว/ /กร/ /กล/
/คว/ /คร/ /คล/ /พร/ /พล/ /ปร/ /ปล/ /ตร/ หรือที่เราเรียกว่า อักษรควบแท้ และในปัจจุบันยังมี
เสียงควบกล้ำที่รับมาจากภาษาต่างประเทศอื่น ๆ อีก ได้แก่ /ทร/ /ฟร/ /ฟล/ /ดร/ /บร/ /บล/ ส่วน
อักษรควบไม่แท้ เป็นพยัญชนะที่ควบกล้ำกับพยัญชนะ ร แต่ออกเสียงเหมือนพยัญชนะเดียว คือ ไม่
ออกเสียงเป็นพยัญชนะควบกล้ำแต่รูปเป็นพยัญชนะควบกล้ำ ออกเสียงเฉพาะพยัญชนะตัวแรกเท่านั้น
เช่น /จร/ ออกเสียง /จ/ ได้แก่ จริง /ชร/ /ศร/ /สร/ ออกเสียง /ช/ /ค/ /ล/ ได้แก่ ไชร์ เสร้า สร้าง สระ
และ /ทร/ ออกเสียงเป็น /ช/ ได้แก่ ทรวง ทรง ไทร ทรัพย์ ทราย ฯลฯ

บรรเทา กิตติศักดิ์ (2533) กล่าวว่า เสียงอักษรนำ คือ เสียงพยัญชนะ 2 ตัวเรียงกัน ซึ่งอยู่ใน
สระเดียวกัน พยัญชนะตัวหน้านำเสียงให้พยัญชนะตัวหลังผันเสียงวรรณยุกต์ตามเสียงของตัวหน้า มี
2 ลักษณะ คือ

1) คำที่ออกเสียงอักษรนำ 2 พยางค์ โดยพยางค์ต้นออกเสียงเหมือนมีสระอะกึ่ง
มาตรา พยางค์หลังออกเสียงตามสระที่ประสมอยู่ และผันวรรณยุกต์ตามเสียงพยัญชนะตัวหน้า เช่น
จมูก ตลาด ปรอท อร์อย ขนมห ลาด ฝรั่ง สนาม

2) คำที่ออกเสียงอักษรนำพยางค์เดียว โดยออกเสียงเฉพาะเสียงพยัญชนะตัวหลัง

แต่ผันวรรณยุกต์ตามพยัญชนะตัวหน้า เช่น หนู หมอ หลาย หวิด อย่า อยู่ อย่าง อยากร (มีข้อสังเกต คือ เป็นเสียงของคำที่มี "ห" นำ ย ร ล ว ง น ม และเสียงของคำที่มี "อ" นำ ย ซึ่งได้แก่ /หย/ /หร/ /หล/ /หว/ /หง/ /หน/ /หม/ /อย/)

ส่วนเสียงตัวสะกด มี 8 เสียง ได้แก่ /ก/ /ด/ /บ/ /ง/ /น/ /ม/ /ย/ /ว/ ซึ่งในแต่ละเสียงจะประกอบด้วยรูปพยัญชนะ ได้แก่

- 1) /ก/ เป็นตัวสะกด เรียกว่า มาตราแม่กก มีรูปพยัญชนะ ก ข ค ฆ (ข ค) เป็นตัวสะกด เช่น ปาก สุข โรค เมฆ
- 2) /ด/ เป็นตัวสะกด เรียกว่า มาตราแม่กด มีรูปพยัญชนะ ด จ ช ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ต ถ ท ศ ษ ส เป็นตัวสะกด เช่น จัด จิต รถ พรอท อวรุท อากาศ
- 3) /บ/ เป็นตัวสะกด เรียกว่า มาตราแม่กบ มีรูปพยัญชนะ บ ป พ ภ ฟ เป็นตัวสะกด เช่น กบ อาบ สาบ ภาพ โลก กราฟ
- 4) /ง/ เป็นตัวสะกด เรียกว่า มาตราแม่กง มีรูปพยัญชนะ ง เป็นตัวสะกด เช่น เรียง เยี่ยงอย่าง จริง พัง ยุง
- 5) /น/ เป็นตัวสะกด เรียกว่า มาตราแม่กน มีรูปพยัญชนะ น ญ ณ ร ล ฬ เป็นตัวสะกด เช่น นอน คุณ อาหาร อุบล ปลาวาฬ
- 6) /ม/ เป็นตัวสะกด เรียกว่า มาตราแม่กม มีรูปพยัญชนะ ม เป็นตัวสะกด เช่น ตาม ตูมตาม ยิ้มแย้ม แก้มหอม
- 7) /ย/ เป็นตัวสะกด เรียกว่า มาตราแม่กย มีรูปพยัญชนะ ย เป็นตัวสะกด เช่น ชาย ตาย เคย ร้อย โวย ถ้วย
- 8) /ว/ เป็นตัวสะกด เรียกว่า มาตราแม่กม มีรูปพยัญชนะ ว เป็นตัวสะกด เช่น ชาว สาว คิ้ว แล้ว เลี้ยว เหี่ยว

เสียงสระ แบ่งได้เป็น 24 เสียง ได้แก่ เสียงสระเดี่ยว 18 เสียง และเสียงสระประสม 6 เสียง

- 1) เสียงสระเดี่ยว 18 เสียง ได้แก่ /อิ/ /อี/ /เอะ/ /เอ/ /แอะ/ /แเอ/ /อี/ /อีอ/ /เออะ/ /เออ/ /อะ/ /อา/ /อุ/ /อุอ/ /โอะ/ /โอ/ /เออะ/ /ออ/
- 2) เสียงสระประสม 6 เสียง ได้แก่ /เอียะ/ /เอีย/ /เอือะ/ /เอืออ/ /ัวะ/ /ัวอ/

นอกจากนี้ ยังมีสระอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งตำราหลักภาษาไทยเดิม เรียกว่า สระเกิน แต่ในทางภาษาศาสตร์ไม่ถือเป็นสระ เพราะมิใช่มีแต่เสียงสระอย่างเดียว แต่มีเสียงพยัญชนะอยู่ด้วย ได้แก่ เสียงสระ /อ้า/ เกิดจาก อะ + ม เช่น ทำ น้ำ เสียงสระ /ไอ/ เกิดจาก อะ + ย เช่น ไป เสียงสระ /โอ/ เกิดจาก อะ + ย เช่น ไน และเสียงสระ /เอา/ เกิดจาก อะ + ว เช่น เกา เขา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เสียงสระที่ผู้วิจัยจะศึกษามีทั้งหมด 24 เสียง ได้แก่ เสียงสระเดี่ยว 17 เสียง เสียงสระประสม 3 เสียง และเสียงสระเกิน 4 เสียง ดังนี้

1) เสียงสระเดี่ยว 17 เสียง ได้แก่ /อิ/ /อี/ /เอะ/ /เอ/ /แอะ/ /แเอ/ /อี/ /อีอ/ /เออ/ /อะ/ /อา/ /อุ/ /อุอ/ /โอะ/ /โอ/ /เออะ/ /ออ/

2) เสียงสระประสม 3 เสียง ได้แก่ /เอีย/ /เอือ/ /อัว/

3) เสียงสระเกิน 4 เสียง ได้แก่ /อำ/ /ไอ/ /ไอ/ /เอา/

ส่วนเสียงสระ /เออะ/ /เอียะ/ /เอือะ/ /อัวะ/ เป็นเสียงสระที่มีใช้ในภาษาไทยน้อย และอ่านออกเสียงยากเกินไปสำหรับเด็กในวัยอนุบาล (เอื้อพร สัมมาทิพย์, มปป.) ผู้วิจัยจึงไม่รวมเข้าในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

กำชัย ทองหล่อ (2537) กล่าวว่า เสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทย มี 5 เสียง ได้แก่ เสียงสามัญ เสียงเอก เสียงโท เสียงตรี และเสียงจัตวา และมีวิธีการผันเสียง ดังนี้

1) อักษรสูง ได้แก่ ข ฃ ฉ ฐ ถ ผ ฝ ศ ษ ส ห จะผันด้วยวรรณยุกต์ เอก และโท คำเป็นผันได้ 3 คำ คำตาย ผันได้ 2 คำ คือ

(1) คำเป็น พ้นเสียงเป็น เสียงจัตวา เมื่อผันด้วยรูปวรรณยุกต์เอก จะเป็นเสียงเอก เมื่อผันด้วยรูปวรรณยุกต์โท จะเป็นเสียงโท เช่น ชา ช่า ช้ำ

(2) คำตาย พ้นเสียงเป็น เสียงเอก เมื่อผันด้วยรูปวรรณยุกต์โท จะเป็นเสียงโท เช่น ชะ ช๊ะ ชด ชัด

2) อักษรกลาง ได้แก่ ก จ ด ต ฎ ฏ บ ป อ จะผันด้วยวรรณยุกต์ เอก โท ตรี และจัตวา คำเป็น ผันได้ 5 คำ คำตาย ผันได้ 4 คำ คือ

(1) คำเป็น พ้นเสียงเป็น เสียงสามัญ เมื่อผันด้วยรูปวรรณยุกต์เอก จะเป็นเสียงเอก เมื่อผันด้วยรูปวรรณยุกต์โท จะเป็นเสียงโท เมื่อผันด้วยรูปวรรณยุกต์ตรี จะเป็นเสียงตรี เมื่อผันด้วยรูปวรรณยุกต์จัตวา จะเป็นเสียงจัตวา เช่น กา ก่า ก้า ก๊า ก๋า กาว ก่าว ก้าว ก๊าว ก๋า

(2) คำตาย พ้นเสียงเป็น เสียงเอก เมื่อผันด้วยรูปวรรณยุกต์โท จะเป็นเสียงโท เมื่อผันด้วยรูปวรรณยุกต์ตรี จะเป็นเสียงตรี เมื่อผันด้วยรูปวรรณยุกต์จัตวา จะเป็นเสียงจัตวา เช่น กะ ก๊ะ ก๊ะ ก๊ะ กาก ก้าก ก๊าก ก๋า

3) อักษรต่ำ ได้แก่ ค ฅ ฆ ง ซ ฌ ญ ฑ ฒ ณ ท ธ น พ ฟ ภ ม ย ร ล ว ฬ ผผันด้วยวรรณยุกต์ เอก โท และจัตวา คำเป็น ผันได้ 3 คำ คำตาย ผันได้ 3 คำ คือ

(1) คำเป็น พ้นเสียงเป็น เสียงสามัญ เมื่อผันด้วยรูปวรรณยุกต์เอก จะเป็นเสียงโท เมื่อผันด้วยรูปวรรณยุกต์โท จะเป็นเสียงตรี เช่น คา คำ คำ

(2) คำตายสระสั้น พ้นเสียงเป็น เสียงตรี เมื่อผันด้วยรูปวรรณยุกต์เอก จะเป็นเสียงโท เมื่อผันด้วยรูปวรรณยุกต์จัตวา จะเป็นเสียงจัตวา เช่น คะ ค๊ะ ค๊ะ ส่วนคำตายสระยาว พ้นเสียงเป็น เสียงโท เมื่อผันด้วยรูปวรรณยุกต์โท จะเป็นเสียงตรี และผันด้วยรูปวรรณยุกต์จัตวา เป็นเสียงจัตวา เช่น คาก ค้าก คำก คาค คำัด คำัด

พัฒนาการทางภาษาของเด็กอนุบาล

1. ทฤษฎีพัฒนาการทางภาษาของเด็กอนุบาล

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางภาษานั้นมีมากมายหลายทฤษฎี ซึ่งนักทฤษฎีต่าง ๆ ได้จำแนกไว้ตามพื้นฐานความสัมพันธ์ของอิทธิพลภายในตัวเด็ก กลไกทางชีววิทยา และประสบการณ์ทางภาษา ซึ่ง ศรียา และประภัสสร นิยมธรรม (2540) ได้กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางภาษาไว้ ดังนี้ คือ

1) ทฤษฎีความพึงพอใจแห่งตน (The Autism Theory)

ผู้คิดตั้งทฤษฎีนี้ คือ O.Hobart Mowrer ซึ่งเชื่อว่าการเรียนรู้การพูดของเด็กเกิดจากการเลียนเสียงอันเนื่องมาจากความพึงพอใจที่จะได้ทำเช่นนั้น Mowrer เชื่อว่าความสามารถในการฟังและความเพลิดเพลนจากการได้ยินเสียงผู้อื่นและเสียงตัวเองเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการทางภาษาอย่างมาก เช่น การที่แม่พูดคำว่า "แม่" หรือ "ลูก" เป็นพันๆ ครั้ง ขณะที่ป้อนข้าว อาบน้ำ หรือเทก ล่อม จะพบว่า บางครั้งเด็กก็เปล่งเสียง "แม่" ขณะเล่นเสียง และถ้าคำพูดนี้ทำให้เด็กมีความรู้สึกปลาบปลื้ม เด็กก็จะยิ่งพูดซ้ำมากกว่าคำอื่น ๆ ที่ไม่มีความหมายให้จดจำเป็นพิเศษ

2) ทฤษฎีการเลียนแบบ (The imitation Theory)

ผู้ที่ศึกษาทฤษฎีนี้อย่างละเอียด คือ Lewis ซึ่งทฤษฎีนี้เชื่อว่า พัฒนาการทางการพูดนั้นเกิดขึ้นได้หลายทาง โดยอาศัยการเลียนแบบ ซึ่งอาจเกิดได้จากการมองเห็นหรือการได้ยินเสียง เขาพบว่ากระบวนการในการเลียนแบบภาษาพูด มีจุดเริ่มต้นเกิดเมื่อพ่อแม่เลียนแบบเด็กในขณะเล่นเสียง เช่น เมื่อเด็กพูดคำว่า "แม่" แล้วแม่ให้ความสนใจหรืออาจพูดกับลูกว่า "แม่เหรหอะ หาแม่เหรหอะ" ก็เป็นการเร้าความสนใจของเด็ก เด็กก็ปรารถนาจะทำต่อไป ก้าวแรกในการสอนให้เด็กพูดควรเป็นการเลียนแบบเสียงที่เด็กพูดในขณะการเล่นเสียง และอาจเร้าความสนใจด้วยการตอบโต้ เคาะจังหวะให้เด็กหันมามอง การขัดจังหวะก็ควรทำก่อนที่เด็กจะหยุดกิจกรรม เช่น ขณะที่เด็กกำลังพูดว่า "ป้อ ป้อ ป้อ" พ่อแม่ก็เข้าไปขัดจังหวะทันทีที่เด็กพูดป้อคำแรก จะทำให้เกิดภาวะที่เด็กพึงพอใจได้มากที่สุด และจะทำให้เด็กสนใจพูดต่อได้นานและดังกว่าเดิม ในระยะแรกก็ทำเพียง 2 - 3 เสียง แล้วให้เรียนรู้ความหมายไปด้วย เช่น เมื่อเด็กพูดคำว่า "แม่" หรือ "พ่อ" แม่หรือพ่อก็ควรปรากฏตัวและเมื่ออุ้มลูกขึ้นก็ควรพูดไปด้วย หัดใช้คำนั้นในสถานการณ์ต่าง ๆ สุดท้ายเด็กจะเชื่อมโยงความเข้าใจจากเสียงไปยังบุคคล และเข้าใจความหมายได้

3) ทฤษฎีเสริมกำลัง (Reinforcement Theory)

ทฤษฎีนี้อาศัยหลักของทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งเชื่อว่า พฤติกรรมทั้งหลายถูกสร้างขึ้น

โดยอาศัยการวางเงื่อนไข ซึ่งเด็กจะพูดมากขึ้นเมื่อให้รางวัลหรือเสริมกำลัง การที่เด็กเกิดการรับรู้ใน ระยะเวลาเล่นเสียงตอนต้น ๆ เป็นการกระทำตามธรรมชาติของมนุษย์ เช่น เมื่อเด็กหิวก็จะเคลื่อนไหวกินปาก เพื่อการดูดและการกินอาหาร ต่อมาเมื่อโตขึ้นก็ใช้วิธีทำเสียงอ้อแอ้ โดยหวังว่าแม่จะเข้ามาหา และเล่นเสียงคุยตามไปด้วย การให้รางวัลทางอ้อมแก่เด็ก มีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก เช่น เมื่อแม่ทำเสียงนำให้ลูก พร้อมกับเอาอาหารมาให้โดยเกือบจะพร้อมกัน นั่นเอง เด็กจะหันศีรษะไปรับอาหาร และในขณะที่แม่เปล่งเสียงนั้น เด็กอาจทำกิริยาอย่างอื่นด้วย เช่น หันมามอง ยิ้ม จนบางครั้งแม่ไม่มีอาหาร หากได้ยินเสียงแม่ เด็กก็จะมีพฤติกรรมเหมือนเดิม คือ หันศีรษะมาและยิ้ม

4) ทฤษฎีการรับรู้ (Motor Theory of Perception)

ในบางครั้งเด็กจะพูดคำที่ไม่เคยพูดหรือไม่เคยถูกสอนให้พูดมาก่อนเลย แม้แต่ใน ระยะเวลาเล่นเสียง ก็มีได้เปล่งเสียงที่คล้ายกับคำนั้น ซึ่งทฤษฎีนี้เชื่อว่าการรับรู้ทางการฟังขึ้นอยู่กับการ เปล่งเสียง จึงเห็นได้ว่าเด็กมักจ้องหน้าเวลาที่เราพูดด้วย

5) ทฤษฎีสภาวะติดตัวมาแต่กำเนิด (Innateness Theory)

ผู้คิดทฤษฎีนี้คือ Chomsky ซึ่งเขาอธิบายว่า เด็กทุกคนเกิดมาพร้อมกับเครื่องมือ ในการเรียนรู้ภาษา (Language Acquisition Device) ที่เรียกว่า L.A.D. ซึ่งมีคุณสมบัติ 4 ประการ คือ เป็นกลไกที่สามารถแยกเสียงต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมได้ เป็นกลไกที่สามารถจัดลักษณะของภาษา ออกเป็นกลุ่ม ๆ เพื่อที่จะได้มีการปรับปรุงได้ในอนาคต เป็นกลไกที่ทำให้คนเรารู้ได้ว่าระบบของภาษา ใดใช้ได้และระบบใดใช้ไม่ได้ และเป็นกลไกที่จะประเมินพัฒนาการของระบบภาษาอย่างต่อเนื่อง L.A.D. เป็นเครื่องมือที่เป็นฝ่ายรับข้อมูลทางภาษา ซึ่งมาจากประโยคต่าง ๆ เด็กจะเกิดการเรียนรู้ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางไวยากรณ์ที่มีใช้ในภาษา กฎไวยากรณ์ต่าง ๆ นี้ คือ ความรู้ในภาษา (Competence) ความรู้ในภาษาตามทัศนะของ Chomsky หมายถึง กฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์อย่างเดียว ไม่รวมระดับ เสียง ระบบเสียง และระดับของความหมาย

6) ทฤษฎีความสัมพันธ์ (Interaction Theory)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่า พัฒนาการทางภาษาของคนเรานั้น ต้องมีความสัมพันธ์เชื่อมโยง กับพัฒนาการด้านความรู้เกี่ยวกับโลก และการเรียนรู้ดังกล่าวจะเกิดจากการที่เด็กได้มีความสัมพันธ์ กับบุคคลในสังคมรอบ ๆ ตัว เด็กจะสร้างระบบการพูด ระบบภาษาของตนเองขึ้นมาโดยมีแม่เป็นผู้ดูแล ช่วยเหลือ ระบบภาษาของเด็กจะค่อย ๆ พัฒนาไปเรื่อย ๆ เมื่อพัฒนาการทางความรู้เกี่ยวกับโลกมีมากขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีทฤษฎีพัฒนาการทางภาษาอื่น ๆ อีก เช่น ทฤษฎีความบังเอิญจากการเล่น เสียง (Babble Luck) ซึ่ง Edward Thorndike เป็นผู้คิดขึ้น เขาอธิบายว่า เมื่อเด็กกำลังเล่นเสียงอยู่นั้น เผลอมีบางเสียงไปคล้ายกับเสียงที่มีความหมายในภาษาพูดของพ่อแม่ พ่อแม่จึงให้รางวัลในทันที ด้วยวิธีนี้เด็กจึงมีพัฒนาการทางภาษาไปเรื่อย ๆ ทฤษฎีชีววิทยา (Biological Theory) ของ Eric

Lenneberg ซึ่งเชื่อว่า พัฒนาการทางภาษามีพื้นฐานทางชีววิทยาเป็นสำคัญ กระบวนการที่คนพูดได้ ก็เกิดจากการที่คนสามารถถ่ายถอดภาษากันได้

ส่วนทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางการออกเสียงนั้น เมื่อประมาณปี 1970 ได้มีการโต้แย้งกันเกี่ยวกับทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางการออกเสียง 2 ทฤษฎี คือ Nativist Theory และ Behaviorist Theory ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

1) Nativist Theory เชื่อว่า พัฒนาการเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากพัฒนาการของตัวอ่อน สิ่งแวดล้อมจะช่วยให้เกิดการซึมซับและปรับโครงสร้างของเด็ก ซึ่ง Gleason (2001) กล่าวว่า ผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีนี้ คือ Jacobson เขาพบว่า เด็กทุกคนควรจะมี ความแตกต่างของลำดับในการออกเสียงที่เหมือนกัน และการออกเสียงนี้จะพัฒนาเป็นรายบุคคล เด็กควรจะเริ่มเรียนรู้ที่จะออกเสียงพยัญชนะและเสียงสระ ซึ่งเราจะเห็นว่าทุก ๆ ภาษาในโลกนั้นเด็กมักจะเริ่มต้นพูดชื่อผู้ปกครอง นั่นคือ "Pa" และ "ma" หรือ "พ่อ" และ "แม่" นั่นเอง

2) Behaviorist Theory ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ในการกระตุ้นและการให้รางวัล และเชื่อว่าชีววิทยาเป็นเพียงกายวิภาคศาสตร์เท่านั้น เช่น กลไกการฟัง และส่วนต่าง ๆ ของร่างกายที่สนับสนุนการเกิดภาษา Olmsted (1971) เป็นผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีนี้ เขาพยายามแสดงให้เห็นว่า เด็กเริ่มต้นที่จะออกเสียงที่มีความถี่ในการใช้ภาษาบ่อยที่สุด ไปหาเสียงที่มีความถี่น้อยที่สุด ดังนั้นเขาจึงเสนอว่า การให้รางวัลหรือการเสริมแรง เพื่อพัฒนาในแต่ละเสียงนั้น ควรเป็นไปอย่างเท่า ๆ กัน

Gleason (2001) ได้สรุปว่า ทฤษฎีที่น่าจะเป็นทฤษฎีที่มีความเหมาะสมที่สุดสำหรับพัฒนาการทางการออกเสียง คือ Problem – solving Theory ซึ่งทฤษฎีนี้อธิบายว่า เด็กจะมีความสามารถในการแก้ปัญหาที่ยากลำบากเอง เช่น จะทำอย่างไรให้พูดได้เหมือนคนรอบข้าง โดยเด็กอาจจะใช้กลวิธีหลาย ๆ แบบในการแก้ปัญหา เช่น การหลีกเลี่ยงการออกเสียงที่ยาก ๆ การออกเสียงที่ตัวเองชอบ การออกเสียงที่เป็นคำ ๆ แทนการออกเสียงที่เป็นวลีหรือเป็นประโยค ซึ่งจากกลวิธีต่าง ๆ ที่เด็กใช้นั้น ทำให้เราเห็นลักษณะองค์ประกอบที่สำคัญในการแก้ปัญหา นั่นคือ ความพยายามลองผิดลองถูกในการออกเสียง เมื่อเราพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีนี้ กับ Nativist Theory ที่เชื่อว่าสิ่งที่สำคัญ คือ สมรรถนะความสามารถในการรับรู้ ระบบอวัยวะ และวุฒิภาวะหลังการเกิด จะเห็นว่ามี ความสัมพันธ์กัน เช่น ถ้าระบบการรับรู้ตอบสนองต่อเสียงเสียดแทรก /f/ และ /s/ เด็กก็จะเรียนรู้ที่จะพูดคำที่มี /f/ และ /s/ โดยการลองผิดลองถูก ซึ่งเสียงกักเป็นเสียงที่ออกเสียงง่ายกว่าเสียงเสียดแทรก เพราะเสียงกักสามารถออกเสียงโดยใช้ริมฝีปากและลิ้น ส่วนการออกเสียงเสียดแทรกนั้นต้องให้การควบคุมอวัยวะที่ซับซ้อนกว่า จึงน่าเชื่อว่า มันเป็นเรื่องที่ง่ายที่เด็กจะใช้เสียงกักแทนเสียงเสียดแทรก

2. ลักษณะพัฒนาการทางภาษาของเด็กอนุบาล

ศรียา และประภัสสร นิยมธรรม (2540) กล่าวว่า มีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านที่ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพัฒนาการทางการพูดของเด็ก ซึ่งพอจะสรุปได้ ดังนี้

1) การร้องไห้

การร้องไห้ จัดเป็นการเปล่งเสียงครั้งแรกของเด็ก โดยการร้องไห้ส่วนใหญ่ของทารกนั้นเป็นไปเพื่อปลดปล่อยความตึงเครียดของสภาวะทางร่างกายภายในหรือความเครียดที่มีสาเหตุจากสิ่งแวดล้อมภายนอก ทารกที่มีอายุต่ำกว่า 7 อาทิตย์มักร้องไห้เพราะหิวเป็นส่วนใหญ่ เมื่อเด็กอายุประมาณ 4 เดือน เด็กมักร้องไห้ถ้าผู้ใหญ่เล่นกับตน เด็กอายุประมาณ 5 เดือนจะร้องไห้มากขึ้นถ้าผู้ใหญ่เข้ามาในห้องแล้วทำเป็นไม่สนใจ อายุประมาณ 5 เดือน เด็กจะร้องไห้ถ้าผู้ใหญ่เข้าใกล้คนอื่น หลังจาก 1 ขวบไปแล้ว เด็กมักร้องไห้เพราะกลัวสภาพการณ์ที่แปลกใหม่

เมื่อลองวิเคราะห์เสียงร้องไห้ของเด็ก จะพบว่า เสียงร้องไห้ส่วนใหญ่เป็นเสียงสระที่เกิดจากส่วนหน้าของปาก เช่น /อิ/ /อี/ /เอ/ /โอ/ /อา/ การเปล่งเสียงพยัญชนะในช่วง 10 วันแรกนั้นพบไม่บ่อยนัก เสียงที่เกิดจากริมฝีปากจะไม่มีเลย เช่น /บ/ /ป/ /ม/ เมื่อทารกเจริญเติบโตขึ้นเสียงสระที่เกิดจากส่วนหน้าของปากจะลดลง แต่สระส่วนกลางและส่วนหลังของปากจะมีมากขึ้น และเมื่ออายุประมาณ 1 ปี เด็กจะเริ่มทำเสียงพยัญชนะต่าง ๆ เช่น /ส/ /ก/ /ม/ /น/ /บ/ /ด/ /จ/ /ว/ /ล/ และ /ย/

การเปล่งเสียงของเด็กแต่ละคนอาจแตกต่างกัน บางคนอาจส่งเสียงคุ้ย เสียงหัวเราะ บางคนอาจทำเสียงติดต่อกันคล้าย ๆ เสียงคราง บางคนอาจหวีดร้อง ซึ่งมีการวิจัยพบว่าเสียงที่ไม่ใช่เสียงร้องไห้ ไม่ว่าจะเปล่งออกมาอย่างไรก็จะมีเสียงที่ใช้ได้ทั้งในเสียงสระและเสียงพยัญชนะมากกว่าเสียงที่ร้องไห้

เสียงที่เด็กหัดทำในช่วงที่ไม่ได้ร้องไห้ ได้แก่ เสียงคราง เสียงหัวเราะกึกกัก และเสียงถอนหายใจ รวมทั้งเสียงสระที่เกิดจากส่วนหน้าของปากทั้งหมด เสียงพยัญชนะ /ก/ /ล/ /จ/ และเสียงที่เกิดจากฐานคอ เสียงเหล่านี้จะอาศัยการเคลื่อนไหวนวของลิ้น และเสียงเหล่านี้จะควบคู่ไปกับการเคลื่อนไหวนวของแขน ขา ลำตัว บางครั้งก็เกิดขึ้นในขณะที่ดูดนมหรือทันทีหลังอาหาร

2) เสียงอ้อแอ้ (Babbling)

50 % ของเสียงที่ทารกแรกเกิดเปล่งออกมา คือ เสียง /ฮ/ แต่ในช่วง 4 เดือนแรก จะไม่มีเสียงขึ้นจมูกเลย เมื่อวิเคราะห์เสียงเหล่านี้พบว่า ส่วนใหญ่ในช่วงปีแรกมักเป็นเสียงสระสระตัวแรกที่เปล่งออกมามักเกิดจากส่วนหน้าของปาก จากนั้นจึงเป็นสระที่เกิดจากส่วนหลังของช่องปาก เมื่ออายุราว ๆ 6 เดือน ทารกจะสามารถทำเสียงสระได้เกือบหมด และทำเสียงพยัญชนะได้ประมาณครึ่งหนึ่งเมื่อเทียบกับระยะเดือนแรก ซึ่งทำเสียงสระได้ประมาณครึ่งหนึ่งและทำเสียงพยัญชนะได้ 2 - 3 เสียง อายุของเด็กที่ก้าวเข้าสู่ขั้นการทำเสียงอ้อแอ้ คือ ประมาณ 3 - 12 เดือน และ

จะมีมากที่สุดในช่วงประมาณ 8 เดือน การทำเสียงอ้อแอ้ เป็นลักษณะหนึ่งของการเล่นเสียงเพื่อหัดพูด ซึ่งจะไม่โยงความสัมพันธ์ไปถึงสิ่งใด ๆ บุคคลใด ๆ หรือสถานการณ์ใด ๆ โดยเฉพาะ เสียงที่เปล่งออกมาในระยะแรก ๆ นี้ มีลักษณะเป็นเสียงระเบิด และมักเกิดโดยบังเอิญจากการเคลื่อนไหวของอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียง เมื่ออวัยวะในการออกเสียงของเด็กเจริญเติบโตมากขึ้น เสียงที่ทารกเปล่งออกมาบางเสียงจะค่อย ๆ หายไป และเด็กจะสามารถทำเสียงอื่น ๆ ได้ เสียงที่เด็กเปล่งออกมาจะมีปริมาณที่มากขึ้นตามวัยและมีลักษณะเฉพาะของเสียงต่าง ๆ เพิ่มขึ้นด้วย เช่น การเอาสระมารวมกับพยัญชนะ เช่น อา นา มา แม่ เป็นต้น ต่อมาเมื่อเด็กหัดเล่นเสียงมากขึ้น เด็กมีความสามารถในการบังคับเสียงมากขึ้นก็จะเอาคำนั้นมาเรียงต่อกันเข้า เช่น มา มา มา แม่ แม่ แม่ ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า การทำเสียงอ้อแอ้ หากในระยะของการทำเสียงอ้อแอ้นี้ ถูกขัดขวางหรือทำให้ล่าช้าไปเนื่องจากโรคภัยไข้เจ็บแล้ว จะพบว่ามันผลทำให้การพัฒนาการพูดล่าช้าไปด้วย

3) การเล่นเสียง (Vocal Play)

เมื่อเด็กอายุ 5 – 6 เดือน เด็กจะมีการเปล่งเสียงพยางค์ซ้ำ ๆ กัน หรือไม่ก็จะทำเสียงเพิ่มจากเดิมเป็น 2 เท่า เช่น ม้า-มา และมักออกเสียงผสมกับพยัญชนะอื่นด้วย บางครั้งเด็กอาจฝึกร้องเสียงซ้ำ ๆ เป็นอาทิติย์ หรือหลายอาทิติย์ แม้ว่าเด็กอาจจะเปลี่ยนเสียงไปทำเสียงใหม่ ๆ สัก 2 – 3 วัน แต่ก็มักจะกลับมาทำเสียงเดิมที่เคยทำได้อีก การผสมสระแบบสลับพยัญชนะหลายตัว เช่น บา ดา มักพบในเด็กอายุเกือบจะถึง 1 ปี

ในชั้นการเล่นเสียงนี้ เสียงที่เด็กเปล่งออกมาส่วนใหญ่ยังคงเป็นเสียงสระส่วนหน้า หรือสระส่วนกลาง ส่วนสระที่เกิดจากส่วนหลังของปากยังมีน้อย ส่วนเสียงพยัญชนะที่มักพบ ได้แก่ /ด/ /ต/ /น/ /ย/ แต่ยังไม่แยกเสียงได้ยากนอกจากคนที่หูดีจริง ๆ เด็กบางคนยังคงมีการเล่นเสียงคนเดียว แต่เด็กจะเพลิดเพลินกับการเล่นเสียงเมื่อมีผู้อื่นอยู่ด้วยมากกว่า เด็กจะฟังทั้งเสียงตนเอง และเสียงผู้อื่น เช่นเดียวกับที่หัดพูดทั้งกับตนเองและคนอื่น ลักษณะเช่นนี้มักจัดเป็นการเล่นเสียงเพื่อสื่อสารสังคม

4) การเล่นเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ (Inflected Vocal Play)

เด็กอายุประมาณ 8 เดือน การเล่นเสียงจะมีลักษณะสูง ๆ ต่ำ ๆ ทำนองเดียวกับผู้ใหญ่ เด็กจะใช้ระดับเสียงที่มีลักษณะคล้าย ๆ กันจะเป็นคำถาม คำสั่ง เสียงแสดงความประหลาดใจ หรือดีใจ แต่จริง ๆ แล้วไม่ได้มีความหมาย สำหรับในช่วงอายุ 8 – 12 เดือน จะพบว่า 92 % ของเสียงสระทั้งหมดที่เด็กเปล่งออกมานั้น จะเป็นสระที่เกิดจากส่วนหน้าของปาก จึงอาจกล่าวได้ว่า พัฒนาการขั้นพื้นฐานของการหัดพูดนั้น คือ การหัดใช้เสียงสระส่วนหลัง

5) การใช้ท่าทาง (Gestures)

ก่อนที่เด็กจะสามารถพูดได้นั้น การใช้ท่าทางจะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสื่อ

ความหมาย เด็กมักใช้ท่าทางเพื่อทดแทนภาษา เช่น เมื่อเด็กอึด ก็แสดงท่าทางโดยการปล่อยหัวนมออกจากปาก แล้วหันหน้าไปอีกทางหนึ่ง แต่เมื่อเด็กหัดพูดมากขึ้นเท่าใด การใช้ท่าทางก็จะน้อยลง ในสหรัฐอเมริกามีการทำวิจัยพบว่า ผู้มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ จะใช้ท่าทางขณะพูดมากกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง

6) การพูด

ทักษะในการพูด ประกอบด้วยกิจกรรมที่ซับซ้อน และพัฒนาการทางด้านภาษานั้น ตั้งอยู่บนรากฐานของวุฒิภาวะของอวัยวะต่าง ๆ ที่ใช้ในการพูด ซึ่งการพูดต้องอาศัยการทำงานประสานกันของริมฝีปาก ลิ้น กล้ามเนื้อคอ การทำงานของหลอดเสียง สายเสียง

เด็กแรกเกิด ช่องปากยังเล็กและสั้นมาก เพดานปากแบนไม่โค้งเหมือนผู้ใหญ่ ลิ้นของเด็กจะใหญ่จนค้ำช่องปาก เมื่อเด็กโตขึ้นจะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านขนาดและรูปร่างของส่วนต่าง ๆ ของอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียง ในระยะเดือนแรก ๆ ทารกใช้เวลาส่วนใหญ่ในการนอน ลิ้นไก่และเพดานอ่อน จึงอยู่ในลักษณะห้อยลงมาปิดช่องเล็ก ๆ ที่ติดกับช่องจมูก ด้วยเหตุนี้ เด็กจึงเปล่งเสียงขึ้นจมูกไม่ได้ เสียงพยัญชนะหลาย ๆ ตัว ต้องอาศัยการทำงานประสานกันระหว่างริมฝีปากและฟัน เช่น /ฟ/ /ฝ/ เป็นต้น ทารกยังไม่มีฟันจนกระทั่งอายุ 4 – 6 เดือนเป็นอย่างน้อย การทำเสียงนี้ได้จึงจำเป็นต้องคอยจนกว่าจะมีการพัฒนาฟันหน้าเรียบร้อยแล้ว

7) การพูดคำแรก

เมื่อเด็กอายุย่างเข้า 10 – 18 เดือน เด็กจะเรียนรู้คำที่ใช้ในภาษาพูดได้เป็นครั้งแรก พัฒนาการด้านความเข้าใจก็จะเด่นชัดขึ้น เมื่อเด็กอายุ 10 เดือน เด็กจะหัดเลียนแบบคำที่แม่พูด ซึ่งการพยายามเลียนแบบถ้อยคำที่ใช้พูดกันนี้ จะเพิ่มขึ้นตามอายุและจำนวนคำที่ได้พยายาม อย่างไรก็ตาม ความถูกต้องของการเลียนแบบนั้นดำเนินไปอย่างล่าช้า การที่เด็กได้รับการฝึกฝนการออกเสียง จะทำให้พูดชัดกว่าการปล่อยให้เด็กออกเสียงเอง เด็กจะหัดเลียนเสียงตามที่ปรากฏอยู่รอบ ๆ ตัว โดยไม่รู้ว่าดีหรือไม่ ดังนั้นหากเด็กมีตัวอย่างที่ดี ก็จะพูดได้ดี หากเด็กไปเลียนแบบภาษาที่ไม่ถูกต้อง เช่น ออกเสียงไม่ชัด พูดผิดไวยากรณ์ เด็กก็จะได้ภาษาที่บกพร่อง

นอกจากนี้ เมื่อเด็กอายุ 2 – 4 ปี จะมีลักษณะการพูดไม่คล่องปกติ เนื่องจากเด็กอยู่ในระยะที่มีประสบการณ์การเรียนรู้เพิ่มขึ้นอย่างมากมาจากการเข้าโรงเรียนประกอบกับกำลังพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์และการพูดมากขึ้น เด็กจึงทดลองใช้คำศัพท์ใหม่ ๆ ในการพูด หรือเล่าเรื่องต่าง ๆ แต่เนื่องจากขาดทักษะด้านการพูดและการเรียนรู้มีจำกัด ทำให้ต้องหยุดนึกคำที่จะใช้พูดอย่างเหมาะสม จึงอาจพูดซ้ำคำ ซ้ำพยางค์ พูดลากเสียง มีคำเอ้ออ้า แทรกบ้าง แต่ไม่บ่อยครั้ง

Jalongo (1992) ได้อธิบายขั้นพัฒนาการทางภาษาของเด็กไว้ ดังนี้

1) ขั้นที่ 1 Prelinguistic Speech (แรกเกิด – 11 เดือน) มีลักษณะดังนี้ คือ

เด็กแรกเกิด จะใช้การร้องไห้เป็นวิธีสำคัญในการสื่อสารความต้องการ

อายุ 2 สัปดาห์ ร้องไห้น้อยลง มีการแสดงท่าทางบ้าง และมีการเล่นเสียง

อายุ 6 สัปดาห์ มีการร้องเสียงแหลม การกลั้วคอ และทำเสียงสระ เช่น "uhh"

อายุ 3 – 6 เดือน มีเสียงอ้อแอ้ และทำเสียงพยัญชนะและเสียงสระ เช่น "ma" "da"

อายุ 6 – 9 เดือน มีการเลียนแบบเสียง และมีการซ้ำพยางค์ เช่น as ah ba ba

อายุ 9 – 11 เดือน มีการเลียนแบบเสียง และแสดงความเข้าใจในคำและคำสั่งง่าย ๆ

2) ขั้นที่ 2 Linguistic Speech (12 – 18 เดือน)

อายุ 12 เดือน เด็กใช้ภาษาได้ซับซ้อนขึ้น และใช้คำ ๆ เดียวแทนทุกอย่าง เช่น "แม่" แทน แม่ไปเที่ยว

อายุ 12 – 18 เดือน รู้คำศัพท์มากขึ้นประมาณ 3 – 50 คำ เด็กจะไม่พูดอธิบายมาก แต่จะบอกเพียงความต้องการของตน

3) ขั้นที่ 3 The making words into phrase (2 – 3 ปี)

อายุ 2 ปี มีการสร้างประโยคมากกว่า 2 – 3 คำ รู้คำศัพท์ประมาณ 50 – 200 คำ และอยากสื่อสารพูดคุยมากขึ้น

อายุ 3 ปี เด็กเรียนรู้คำใหม่ ๆ เกือบทุกวัน และเรียนรู้คำใหม่ ๆ ประมาณ 200 – 1,000 คำ คนอื่น ๆ สามารถเข้าใจการพูดของเด็กได้มากขึ้น เพราะเริ่มมีคำอื่น ๆ มาขยาย

4) ขั้นที่ 4 Using Complete Sentences (4 – 5 ปี)

อายุ 4 ปี พูดเป็นประโยคสมบูรณ์ มีการพัฒนาการออกเสียงและไวยากรณ์ เรียนรู้คำศัพท์ประมาณ 1,400 – 1,600 คำ มีการเปลี่ยนคำหรือประโยคเพื่อให้คนอื่นเข้าใจมากขึ้น สนใจที่จะมีเพื่อน จึงมีการพัฒนาการใช้ภาษาที่ซับซ้อนมากขึ้น อาจมีการทะเลาะหรือโต้เถียงกันบ้าง

อายุ 5 ปี มีการใช้ประโยค และไวยากรณ์ที่ซับซ้อนมากขึ้น และมีการใช้คำสรรพนาม และใช้คำกริยาที่แสดงอดีต ปัจจุบันและอนาคตได้ถูกต้องมากขึ้น ความยาวเฉลี่ยของประโยคที่พูดเพิ่มขึ้นเป็น 6.8 คำต่อประโยค เรียนรู้คำศัพท์ประมาณ 2,500 คำ แต่เข้าใจคำศัพท์ประมาณ 6,000 คำ และสามารถโต้ตอบได้ประมาณ 2,500 คำ มีการควบคุมการสนทนาได้ดีขึ้น

5) ขั้นที่ 5 Using Language Symbolically (6 – 8 ปี)

อายุ 6 – 7 ปี มีการใช้ประโยคที่ซับซ้อนมากขึ้น ใช้คำวิเศษณ์มากขึ้น มีการใช้คำเฉลี่ย 7.6 คำต่อประโยค พูดคำศัพท์ได้ประมาณ 3,000 คำ

อายุ 7 – 8 ปี มีการใช้คำวิเศษณ์มากขึ้น

ดาร์ณี ศักดิ์ศิริผล (2542), ศรียา และประภัสสร นิยมธรรม (2540) และเบญจมาศ พระธานี (2538) ได้ศึกษาพัฒนาการทางภาษาและการพูดของเด็กวัย 3 – 6 ปี สรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปพัฒนาการทางภาษาด้านการพูด

อายุ	พัฒนาการทางภาษาด้านการพูด
3 - 4 ปี	1. พูดเสียงสระ เสียงวรรณยุกต์ และมาตราตัวสะกดทั้งหมดได้ชัดเจนทุกเสียง แต่เสียงพยัญชนะ ได้แก่ ม น ห ย ค อ , ว บ ก ป , ท ต ล จ พ และ ง ด มีการพูดไม่ชัดบ้าง และมีการพูดไม่คล่องปกติ 2. พูดคำศัพท์ต่าง ๆ ได้ประมาณ 900 – 1,500 คำ 3. ใช้คำสรรพนามที่เป็นพหูพจน์ สรรพนามแทนเพศ คำนาม และคำกริยา ได้ 4. พูดวลี หรือประโยคที่มีความยาวประมาณ 3 คำ ขึ้นไป 5. สนทนาได้นานประมาณ 5 นาที 6. มักใช้คำถามจำพวก อะไร ที่ไหน อย่างไร และทำไม
4 - 5 ปี	1. พูดเสียงสระ เสียงวรรณยุกต์ และมาตราตัวสะกดทั้งหมดได้ชัดเจนทุกเสียง และพูดเสียงพยัญชนะ ฟ และ ช ได้ชัดเจนขึ้น และมีการพูดไม่คล่องปกติบางครั้ง 2. พูดคำศัพท์ต่าง ๆ ได้ประมาณ 1,500 – 2,000 คำ 3. ใช้คำกริยา คำวิเศษณ์ คำลงท้าย และคำอุทานได้ 4. พูดประโยคที่มีความยาวประมาณ 4 คำ ขึ้นไป และเป็นประโยคที่เป็นเหตุเป็นผล โดยใช้คำเชื่อมประโยค "เมื่อ" "ทำไม" ไวยากรณ์เกือบสมบูรณ์ 5. เล่าเรื่องเกี่ยวกับตนเองและคนอื่นได้โดยผู้ใหญ่ต้องพูดแนะนำเล็กน้อย 6. ตอบคำถามง่าย ๆ ได้
5 - 6 ปี	1. พูดเสียงสระ เสียงวรรณยุกต์ และมาตราตัวสะกดทั้งหมดได้ชัดเจนทุกเสียง และพูดเสียงพยัญชนะ ส ได้ชัดเจนขึ้น 2. พูดคำศัพท์ต่าง ๆ ได้ประมาณ 2,500 – 2,800 คำ 3. ใช้คำสรรพนาม คำกริยา คำบุพบท และคำศัพท์ต่าง ๆ ได้ถูกต้องทั้งหมด 4. พูดประโยคที่มีความยาวประมาณ 5 – 6 คำ ขึ้นไป เป็นประโยคที่มีความซับซ้อนขึ้น และมักใช้ประโยคคำสั่ง 5. พูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลต่าง ๆ กับผู้อื่นได้อย่างสัมพันธ์กับเรื่องที่กำลังพูด 6. พูดได้คล่องและชัดเจนทุกเสียง ยกเว้นเสียง ร

นอกจากนี้ Rubin และ fisher (1982,อ้างถึงใน Machado, 1999)ได้สรุปลักษณะเด่นของ พัฒนาการทางภาษาของเด็กในวัยอนุบาลไว้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 3 ลักษณะเด่นของพัฒนาการภาษาของเด็กในวัยอนุบาล

การเรียนรู้ภาษา	3 ปี	4 ปี	5ปี
การออกเสียง	มีการออกเสียงผิด 40 %	มีการออกเสียงผิด 20 %	มีการออกเสียงผิด 10%
การเรียนรู้คำศัพท์	900 คำ	1,500 คำ	2,200 คำ
ความยาวประโยค	3 – 4 คำ	5 – 6 คำ	6 คำขึ้นไป
คำสันธาน	ใช้คำว่า " และ"	ใช้คำว่า " แต่" "เพราะว่า"	ใช้คำสันธานได้มากขึ้น
ลักษณะคำถาม	ใช้คำถาม "ใคร" "อะไร"	ใช้คำถาม "เมื่อไร" "อย่างไร"	ใช้คำถาม ได้มากขึ้น

3. ลักษณะพัฒนาการทางการออกเสียงของเด็กอนุบาล

ศรียา และประภัสสร นิยมธรรม (2540) ได้กล่าวถึง การออกเสียงของเด็กไว้ว่า เด็กจะพูดเลียนเสียงตามที่ตนได้ยิน เด็กจะพูดภาษาได้ตามลักษณะภาษาที่ตนได้ยินจากสิ่งแวดล้อม ในช่วงอายุ 12 – 18 เดือน เด็กส่วนมากมักพูดฟังไม่รู้เรื่องนอกจากคนใกล้ชิด และในช่วงที่เด็กมีอายุ 18 เดือน – 3 ขวบ การออกเสียงจะดีขึ้นมาก โดยปกติเด็กหลังวัย 3 ขวบจะออกเสียงชัดขึ้น แต่มีบางคนที่ยังคงออกเสียงบางเสียงไม่ชัดเจน เช่น ช้าง ออกเสียงเป็น ช้าง จี ออกเสียงเป็น สี แต่หลังจากอายุ 5 – 6 ขวบไปแล้ว อากาการพูดแบบนี้จะค่อย ๆ หดไป เด็กมักจะพูดชัดเหมือนผู้ใหญ่ อย่างไรก็ตาม การพูดได้ชัดเจนแค่ไหน ยังขึ้นอยู่กับอัตราส่วนในการพัฒนาอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียง ซึ่งมักจะมี ความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล และองค์ประกอบที่ทำให้เด็กออกเสียงได้ถูกต้อง ชัดเจน คือ อายุของเด็ก ความยากง่ายของคำนั้น และความสามารถในการได้ยินเสียงที่คนอื่นพูดเพื่อนำมาเป็บบแบบอย่าง และโดยทั่ว ๆ ไปการที่เด็กได้รับคำแนะนำช่วยเหลือจากพ่อแม่ผู้ที่อยู่ใกล้ชิด ก็ทำให้เด็กสามารถพูดได้ชัดเจนขึ้น

ในด้านคุณภาพของน้ำเสียงที่พูด โดยปกติแล้วเด็กมักมีเสียงสูง และพูดเสียงขึ้นจมูกไม่ค่อยได้ แต่หลังอายุ 3 ขวบไปแล้วจะเริ่มเปลี่ยน คือเสียงที่พูดจะต่ำลงทำให้พูดชัดขึ้น และเริ่มพัฒนาเสียงที่ขึ้นจมูก พอหลังอายุ 4 ขวบ เสียงจะต่ำขึ้น และมักชอบตะโกนหวีดร้องมากขึ้น

เสียงพูดบางเสียงนั้น อาจยากเกินไปสำหรับเด็กที่จะออกเสียงนั้นได้ แต่ในการออกเสียงที่แตกต่างกันของเด็กแต่ละคนนั้น มันมีรูปแบบที่เป็นลำดับเกิดขึ้น เราจะเห็นได้ว่าเสียงบางเสียงนั้นเกิดขึ้นในช่วงของการออกเสียงอ้อแอ้และการพูดคำแรก ส่วนเสียงอื่น ๆ ก็ยังคงมีความยากลำบากสำหรับเด็กที่มีอายุ 4 – 5 ปีที่จะออกเสียงนั้นได้ ซึ่งโดยปกติแล้วเด็กจะสามารถออกเสียงได้ถูกต้อง

เหมือนผู้ใหญ่เมื่อมีอายุประมาณ 7 ปี ทั้งนี้มีนักการศึกษาหลายท่านได้สรุปรูปแบบของพัฒนาการทางการออกเสียงไว้ ดังนี้

Schwartz (1983 อ้างถึงใน Holf และ Ginsberg, 1999) ได้สรุปขั้นพัฒนาการทางการออกเสียงของเด็กไว้ตามระดับอายุ ดังนี้

1) Prelinguistic (0 – 12 เดือน)

ปรากฏเสียงคำพูดขึ้นทีละเล็กทีละน้อยอย่างค่อยเป็นค่อยไป คือ เสียงอ้อแอ้ และมีเสียงอ้อแอ้ที่ยาวขึ้น พร้อมทั้งมีการเล่นเสียงขึ้นลงให้เหมาะกับผู้ใหญ่และรูปแบบความเปลี่ยนแปลงบางอย่าง ช่วงนี้จะสิ้นสุดลงเมื่อเด็กมีการพูดคำแรก

2) Prerepresentational phonology (12 – 18 เดือน)

การออกเสียงคำแรกมีความชัดเจนมากขึ้น เด็กแสดงการใช้เสียงของคำ โดยอยู่บนพื้นฐานของเสียงคำต่อคำ

3) Representational phonology (18 เดือน – 3 ปี)

เด็กมีระบบการออกเสียงพูดเป็นรายบุคคล และการออกเสียงของเด็กเริ่มคงที่ เด็กจะพัฒนากระบวนการออกเสียงโดยมีการเปลี่ยนแปลงเสียงด้วยวิธีที่เป็นระบบซึ่งมีความเหมาะสมต่อความสามารถในการออกเสียงที่มีอยู่อย่างจำกัด

4) Phonetic inventory completion (4 – 7 ปี)

เด็กจะพัฒนาการออกเสียงพูดมากขึ้น รวมถึงการออกเสียงคำที่มีหลายพยางค์ เด็กเรียนรู้กฎบางอย่างเกี่ยวกับคำศัพท์ เช่น รูปแบบของอดีต พหูพจน์ และมีทักษะต่าง ๆ มากขึ้น เช่น การนับจำนวนพยางค์ในคำ คำสัมผัส และมีการพัฒนาการเล่นคำที่ชอบ

5) Advanced phonology (7 – 12 ปี)

พัฒนาการทางสติปัญญาและความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ของเด็ก ทำให้เด็กเกิดความเข้าใจความสัมพันธ์ของเสียงและความหมาย

สุมิตรา ยังวัฒนกุล และภาสิดณี ศรีหิรัญ (2526) ได้แบ่งพัฒนาการทางการออกเสียงไว้เป็นระยะ ๆ ดังนี้

1) ระยะที่ 1 (แรกเกิด – 6 เดือน) เด็กจะเริ่มเปล่งเสียงซึ่งยังไม่เป็นภาษา แต่จะมีลักษณะเป็นเสียงที่มีข้อจำกัดทางด้านชีววิทยา ได้แก่ เสียงร้องแสดงความหิว ความเจ็บ หรือความสบาย เป็นต้น หลังจาก 6 เดือนไปแล้ว เสียงจะพัฒนาไปเป็นเสียงอ้อแอ้ (babbling) และจากการเปรียบเทียบเด็กที่อยู่ในชุมชนที่ใช้ภาษาต่าง ๆ กัน ก็ไม่พบว่าเด็กได้รับอิทธิพลจากภาษาแม่เลย และมีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า เด็กที่เกิดมาหูหนวกก็ยังเปล่งเสียงออกมาคล้ายกับเด็กปกติในระยะนี้

2) ระยะที่ 2 (6 – 9 เดือน) การเปล่งเสียงเริ่มจะออกมาในรูปแบบที่แสดงถึงลักษณะ

เฉพาะตัวของภาษาใดภาษาหนึ่ง โดยสังเกตได้จากการใช้เสียงสูงต่ำ จังหวะ และระดับเสียง มีความเป็นไปได้ว่าเด็กสามารถเข้าใจลักษณะต่าง ๆ ของภาษามาก่อนหน้านั้นแล้ว คือ ตั้งแต่อายุประมาณ 2 – 3 เดือน แต่ยังไม่สามารถใช้ออกมาได้ การใช้เสียงสูงต่ำมีบทบาททางการแสดงอารมณ์ของเด็ก และมีบทบาททางไวยากรณ์ด้วย คือ เป็นหนทางที่เด็กจะรวบรวมเสียงเข้าเป็นกลุ่มเพื่อพัฒนากลายเป็นรูปประโยคขึ้นภายหลัง ดังนั้นเมื่อเด็กอายุประมาณ 12 เดือน เด็กส่วนใหญ่จะพัฒนาไปมากจนถึงขั้นที่สามารถคุยกับผู้ใหญ่ได้ ซึ่งการเปล่งเสียงทำนองนี้ เรียกกันว่า การใช้ภาษาเฉพาะของทารก (jargon)

3) ระยะที่ 3 (9 – 12 เดือน) จากอายุ 9 เดือน เราจะสามารถตีความหมายของเสียงที่เด็กพูดได้ตรงกับคำมากขึ้น เราจะยังไม่เข้าใจได้อย่างเต็มที่ในช่วงที่เด็กผ่านจากช่วงอ้อแอ้มาจนถึงช่วงที่พูดเป็นภาษานี้ เพราะเด็กบางคนจะหยุดพูดอ้อแอ้ก่อนแล้วจึงเริ่มพูดเป็นภาษา แต่บางคนจะผสมผสานเสียงอ้อแอ้กับหน่วยที่มีลักษณะคล้ายคำเข้าด้วยกัน แต่พออายุประมาณ 12 เดือน เด็กส่วนใหญ่จะสามารถเปล่งเสียงที่เรียกกันว่า คำแรกเริ่ม (first word) ซึ่งมีการออกเสียงที่นับว่าคงที่ และสามารถตีความหมายได้ด้วย

4) หลังจากที่เด็กเริ่มรู้จักใช้คำอย่างเป็นระบบแล้ว ก็มาถึงระยะที่จะเรียนรู้หน่วยเสียง (phoneme) ในภาษาแม่ เมื่อเด็กเรียนรู้ที่จะใช้เสียงให้เกิดความหมายที่แตกต่างกันออกไปในราวปลายปีแรก เด็กก็จะเริ่มปะติดปะต่อสร้างระบบเสียงของตนขึ้น เด็กจะเริ่มเรียนรู้ระบบเสียงในภาษาเมื่ออายุประมาณ 9 เดือน โดยเริ่มจากการรู้จักแยกแยะและออกเสียงสระ และพยัญชนะต่าง ๆ ซึ่งขบวนการเรียนรู้นี้ใช้เวลานานจนกระทั่งเด็กมีอายุประมาณ 7 ขวบจึงจะรอบรู้กระบวนการออกเสียงทั้งหมด ทั้งนี้เราไม่อาจสรุปลำดับก่อนและหลังในการเรียนรู้เสียงต่าง ๆ ในภาษาได้ เนื่องจากในการศึกษาที่ผ่านมา ไม่มีกรณีใดเลยที่เด็ก 2 คน จะออกเสียงตรงกันในทุกแง่มุม เช่น เด็กบางคนเริ่มออกเสียง /p/ ตามด้วยเสียงสระได้ก่อน บางคนออกเสียง /m/ หรือ /d/ ได้ก่อน แต่ก็มีแนวโน้มทั่ว ๆ ไปที่จะสามารถบอกได้โดยดูจากประเภทของเสียง คือ เสียงบางเสียงจะมีความดังมากกว่าเสียงอื่น ๆ เช่น /a/ ดังกว่า /i/ เสียงสระจะได้ยินชัดกว่าเสียงพยัญชนะ เสียงบางเสียงออกเสียงยากกว่าเสียงอื่น เช่น /r/ และ /z/ ออกเสียงยากกว่า /t/ และ /f/ หรือการที่เสียงบางเสียงใช้บ่อยกว่าเสียงอื่น ๆ เป็นต้น จากหลักความจริงเหล่านี้ จึงมีผู้เสนอแนวโน้มทั่ว ๆ ไปในการออกเสียงของเด็กไว้ ดังนี้

(1) เด็กจะใช้เสียงพยัญชนะหน้า เช่น /p/ /b/ /m/ ก่อนเสียงพยัญชนะหลัง เช่น /k/ /g/

(2) เด็กจะใช้เสียงระเบิด เช่น /p/ /b/ ก่อนเสียงเสียดแทรก เช่น /f/ /v/ /s/ /z/

(3) เด็กจะใช้เสียงที่เปล่งทางปาก เช่น /d/ /g/ ก่อนเสียงที่ออกจากทางจมูก คือ /n/ และ /ng/

5) ระยะที่ 5 เด็กจะสามารถรู้ระบบเสียงส่วนใหญ่ได้เมื่ออายุประมาณ 5 ปีแต่ยังมีการเรียนรู้อีกหลายอย่างที่เด็กต้องใช้เวลา นานกว่านั้น เช่น ความสามารถในการแยกเสียงเสียดแทรกที่ปรากฏต้นคำ การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำที่ซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งเด็กมักจะใช้วิธีละเสียงหรือใช้เสียงอื่นแทน

Berk (1997) ได้สรุปลักษณะพัฒนาการทางการออกเสียง ไว้ ดังนี้

- 1) เด็กอายุ แรกเกิด – 1 ปี มีการรับรู้ในเสียงพูด และมีความไวต่อระดับเสียงของคำ
- 2) เด็กอายุ 1 – 2 ปี มีวิธีการที่เป็นระบบในการออกเสียงคำที่ง่าย ๆ
- 3) เด็กอายุ 3 – 5 ปี มีการพัฒนาการออกเสียงอย่างมาก

Beadle (1970, อ้างถึงใน สุมิตรรา ยังวัฒนกุล และภาสิณี ศรีหิรัญ , 2526) ได้กล่าวถึงผลการวิจัยของ Templin ที่ได้ศึกษาลักษณะพัฒนาการทางการออกเสียงของเด็กไว้ดังนี้

1) เด็กอายุ 3 ปี สามารถออกเสียงสระได้ถูกต้องถึง 93 % และออกเสียงพยัญชนะเดี่ยวได้ถูกต้อง 65 %

2) เด็กอายุ 5 ปี สามารถออกเสียงพยัญชนะเดี่ยวได้ถูกต้อง 85 %

3) เด็กอายุ 6 ปี สามารถออกเสียงพยัญชนะซ้อน ได้ 88% เช่น /ch/

4) เด็กอายุ 7 ปี สามารถออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 3 เสียง ได้ 94% เช่น /skr/

Mcafee และ Leong (1994) ได้อธิบายถึงลักษณะพัฒนาการทางการออกเสียงของเด็กไว้ ดังนี้

1) เด็กอายุ 2 – 3 ปี จะมีการซ้ำเสียงพยัญชนะต้น เสียงสระ เด็กจะไม่ออกเสียงพยางค์ที่ไม่เน้นหนัก และมีการแทนที่เสียง

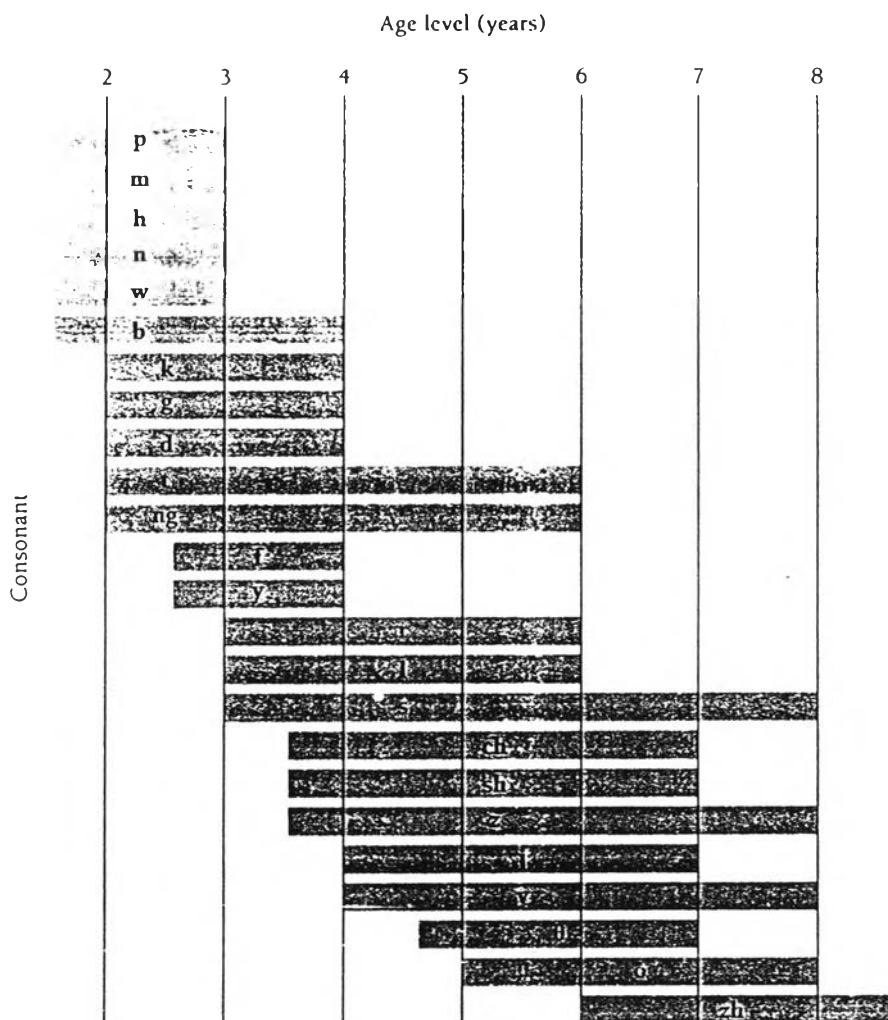
2) เด็กอายุ 4 – 5 ปี เด็กส่วนใหญ่ จะมีการออกเสียงผิดพลาดเล็กน้อย

3) เด็กอายุ 5 – 6 ปี เด็กส่วนใหญ่ สามารถออกเสียงได้ถูกต้องถึง 90 % และสามารถออกเสียง /sh/ /s/ /ch/ /v/ /r/ /l/ ได้

4) เด็กอายุ 7 – 8 ปี เด็กส่วนใหญ่สามารถออกเสียงได้ถูกต้อง 100 % และสามารถออกเสียง /z/ /th/ /j/ /zh/ /th/ ได้

นอกจากการที่นักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน ได้แบ่งลักษณะพัฒนาการทางการออกเสียงของเด็กไว้เป็นระยะ ๆ แล้ว ยังมีนักการศึกษาส่วนหนึ่งได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสามารถในการออกเสียงพยัญชนะแต่ละเสียงของเด็กไว้ตามระดับอายุ ซึ่งทำให้เห็นความสามารถในการออกเสียงของเด็กได้อย่างละเอียดชัดเจนมากขึ้น ดังนี้

Sander (1972, อ้างถึงใน Holf และ Ginsberg, 1999) ได้สรุปข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการออกเสียงภาษาอังกฤษของเด็กไว้ตามระดับอายุ ดังแผนภูมิที่ 1

สำหรับการออกเสียงของเด็กไทย สุนีย์ มุขเงิน (2525) พบว่า การออกเสียงพยัญชนะในภาษาไทยนั้น มีการพัฒนาการแต่ละเสียง ดังนี้

- 1) เด็กอายุ 2.1 - 2.6 ปี สามารถออกเสียง /ม/ /น/ /พ/ /ย/ /ค/ อ/ ได้
- 2) เด็กอายุ 2.7 - 3 ปี เพิ่มเสียง /ว/ /บ/ /ก/ /ป/
- 3) เด็กอายุ 3.1 - 3.6 ปี เพิ่มเสียง /ท/ /ต/ /ล/ /จ/ /พ/
- 4) เด็กอายุ 3.7 - 4 ปี เพิ่มเสียง /ง/ /ด/
- 5) เด็กอายุ 4.1 - 4.6 ปี เพิ่มเสียง /ฟ/
- 6) เด็กอายุ 4.7 - 5 ปี เพิ่มเสียง /ช/
- 7) เด็กอายุ 5.1 - 5.6 ปี เพิ่มเสียง /ส/
- 8) อายุ 7 ปีขึ้นไป เพิ่มเสียง /ร/

Berk (1997) ได้กล่าวถึง กลวิธีในการออกเสียงของเด็ก ไว้ว่า ในช่วงกลางของขวบปีที่ 2 ของเด็กนั้น เด็กจะมีวิธีการที่เป็นระบบในการพูดและการออกเสียง โดยจะมีการออกเสียงถูกบ้างผิดบ้าง แต่จะมีความคงที่ในการออกเสียงผิด เด็กจะใช้ความพยายามในการสร้างสรรค์และปรับเสียงให้เหมือนการเปล่งเสียงของผู้ใหญ่ ซึ่งกลวิธีที่เด็กใช้มีมากมาย ดังตัวอย่าง

- 1) ใช้การซ้ำเสียงพยัญชนะและเสียงสระตัวแรกในคำที่มีหลายพยางค์ เช่น T.V. ออกเสียงเป็น didi cookie ออกเสียงเป็น gege
- 2) ไม่ออกเสียงพยางค์ที่เน้นหนักในคำที่มีหลายพยางค์ เช่น banana ออกเสียงเป็น nana giraffe ออกเสียงเป็น raffe
- 3) มีการแทนที่เสียงเสียดแทรกด้วยเสียงกัก เช่น sea ออกเสียงเป็น tea say ออกเสียงเป็น tay
- 4) มีการแทนที่เสียง /r/ และ /l/ ด้วยเสียง /j/ และ /w/ เช่น lap ออกเสียงเป็น jap ready ออกเสียงเป็น weady
- 5) มีการลดเสียงพยัญชนะ เสียงสระ เสียงตัวสะกด ในคำ เช่น apple ออกเสียงเป็น appo bottom ออกเสียงเป็น bada
- 6) ลดเสียงอักษรควบกล้ำ เป็นเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว ๆ เช่น clown ออกเสียงเป็น cown play ออกเสียงเป็น pay

Berk (1997) ยังได้เน้นย้ำว่า สิ่งหนึ่งที่สำคัญที่สุดที่ค้นพบจากการศึกษาการออกเสียง คือ เด็กมีการพัฒนาระบบต่าง ๆ ในการออกเสียงให้เหมือนคำพูดของผู้ใหญ่ โดยอาจมีลักษณะ ดังนี้

- 1) มีการเปลี่ยนแปลงรูป เช่น pot ออกเสียงเป็น bot top ออกเสียงเป็น dop cat ออกเสียงเป็น gat
- 2) มีการลดเสียง คือ เด็กจะไม่ออกเสียงใดเสียงหนึ่งในคำ เช่น คำที่มีเสียง /s/ ขึ้นต้น เด็กมักไม่ออกเสียง เช่น store ออกเสียงเป็น tore และ spill ออกเสียงเป็น pill และบางที่เด็กอาจจะออกเสียงเป็นอีกเสียงหนึ่ง เช่น spill ออกเสียงเป็น fill จะเห็นว่าเด็กใช้ /f/ แทน /sp/ ของคำนี้ ซึ่งมีเสียงเสียดแทรก /s/ และเสียงพยัญชนะที่ออกเสียงโดยใช้ริมฝีปากทั้งสอง /p/ เด็กจึงเลือกใช้เสียงเสียดแทรก /f/ แทน เพราะเป็นเสียงที่ใกล้เคียงที่สุด
- 3) มีการค้นพบกฎบางอย่างในการออกเสียง เช่น ถ้าคำนั้นมีเสียงตัวสะกดเป็นเสียงนาสิก เด็กจะเปลี่ยนเสียงต้นคำเป็นเสียงนาสิก และเด็กจะใช้เสียงที่เกิดจากปุ่มเหงือกแทนเสียงที่เกิดจากเพดานอ่อน
- 4) การออกเสียงคำ มีผลกระทบจากความยาวของคำ และการลงน้ำหนักคำ เช่น คำที่มีหลายพยางค์ เด็กจะไม่ออกเสียงพยางค์แรก เช่น tomato ออกเสียงเป็น mato หรือ เด็กอาจไม่ออกเสียงคำที่ไม่เน้นเสียง เช่น telephone ออกเสียงเป็น tephone

นอกจากนี้ Jalongo (1992) ได้ยกตัวอย่างความยากลำบากในการออกเสียงของเด็กเล็กไว้ดังนี้ คือ

- 1) ออกเสียง /th/ แทน /s/ และ /z/ เช่น ออกเสียง "thanth" แทน "thanks"
- 2) ออกเสียง /d/ แทน /g/ เช่น ออกเสียง "doe" แทน "go"
- 3) ออกเสียง /w/ แทน /l/ เช่น ออกเสียง "wike" แทน "like"
- 4) ออกเสียง /b/ แทน /v/ เช่น ออกเสียง "beaumbilla" แทน "vanilla"
- 5) ออกเสียง /w/ แทน /wh/ เช่น ออกเสียง "was" แทน "what"
- 6) ออกเสียง /d/ แทน /th/ เช่น ออกเสียง "dat" แทน "that"
- 7) ออกเสียง /w/ แทน /r/ เช่น ออกเสียง "woma woom" แทน "roma room"
- 8) ออกเสียง /th/ และ /ch/ แทน /sh/
- 9) ออกเสียง /sh/ แทน /ch/

ในอดีตที่ผ่านมาได้มีการศึกษาวิจัยพบว่า ในระยะเริ่มแรกของพัฒนาการทางการออกเสียงของเด็กนั้น เด็กจะออกเสียงหน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่ปรากฏในตำแหน่งต้นคำหรือต้นพยางค์ คิดเป็นสัดส่วนที่มากกว่าหน่วยเสียงพยัญชนะที่ปรากฏในตำแหน่งท้ายคำหรือท้ายพยางค์ (Wolf and Goulding, 1973) การพัฒนาการการออกเสียงพยัญชนะนั้น เด็กเริ่มออกเสียงได้หลายเสียงเมื่อเริ่มอายุ 2.5 ปี หรือ 3 ปี และช่วงอายุ 2.5 – 4 ปี เป็นช่วงที่พัฒนาการการออกเสียงจะเป็นไปอย่างรวดเร็ว ต่อจากนั้นการออกเสียงพัฒนาไปอย่างช้าๆ จนถึงอายุ 8 ปี

Welman, et al (1931) และ Templin (1952, อ้างถึงในเพ็ญศิริ เทพวิทักษกิจ, 2530) ได้ศึกษาเด็กช่วงอายุ 3 ปี เขาพบว่า เด็กสามารถออกเสียงพยัญชนะเดี่ยวได้ถูกต้อง 2 ใน 3 ส่วน ของเสียงที่เปล่งออกมา และออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 2 ตัว ได้ 1.5 ใน 3 ส่วนของเสียงที่เปล่งออกมาสรุปได้ว่า เด็กออกเสียงพยัญชนะเดี่ยวได้ถูกต้องก่อนเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 2 ตัว ส่วน Metraux (1950) พบว่าเด็กออกเสียงพยัญชนะถูกไม่ถึง 90 % จนกว่าจะถึงอายุ 4.5 ปี

เมื่อพิจารณาการออกเสียงพยัญชนะตามตำแหน่งฐานกรณ์ในการออกเสียง Irwin (1947) พบว่า เด็กพัฒนาการออกเสียงพยัญชนะตามตำแหน่งฐานกรณ์จากเสียงพยัญชนะที่ออกเสียงโดยใช้ฐานกรณ์ส่วนหลังไปหาเสียงพยัญชนะที่ออกเสียงโดยใช้ฐานกรณ์ส่วนหน้า สังเกตได้ว่าในช่วงปีแรก เด็กจะออกเสียงพยัญชนะที่ออกเสียงโดยใช้ตำแหน่งฐานกรณ์ส่วนหลังมาก เช่น /h/ /g/ /k/ และในปีที่ 2 ขึ้นไปเด็กจะออกเสียงพยัญชนะที่ออกเสียงโดยใช้ตำแหน่งฐานกรณ์ส่วนหน้าเพิ่มมากขึ้น เช่น /m/ /d/ /p/ /t/ /b/ /w/

ส่วนการออกเสียงพยัญชนะตามสภาพฐานกรณนั้น มีนักการศึกษาหลายท่านได้ผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกัน คือ ในเด็กก่อนวัยเรียน เด็กจะออกเสียงพยัญชนะนาสิกได้ถูกต้องก่อนพยัญชนะระเบิด และออกเสียงพยัญชนะระเบิดได้ถูกต้องก่อนพยัญชนะเสียดแทรก

พิลมั บัญญูระธิติสุข (2527) พบว่า เด็กพัฒนาด้านการออกเสียงตัวสะกดได้ถูกต้องก่อนเมื่ออายุ 3.5 – 4 ปี และถัดมา คือ เสียงพยัญชนะต้น และพบว่าเด็กสามารถออกเสียงสระได้ชัดเจนทุกเสียง และผันวรรณยุกต์ได้ทุกเสียง ตั้งแต่ก่อนอายุ 3 – 5 ปี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุมิตรายังวัฒนกุล และภาสิณี ศรีหิรัญ (2526) เด็กอายุ 2 – 3 ปี ส่วนใหญ่ สามารถออกเสียงสระเดี่ยว สระผสม และวรรณยุกต์ได้ทุกเสียง และสามารถออกเสียงพยัญชนะต้นได้เกือบทุกเสียง ยกเว้น เสียง /ส/ และ /ร/ นอกจากนี้ยังพบว่าในการออกเสียงตัวสะกดนั้น เด็กส่วนใหญ่สามารถออกเสียงตัวสะกดได้ทุกเสียง แต่มีบางคนที่ออกเสียง แม่ กด เป็น แม่ กก และ แม่ กน เป็น แม่กง และเด็กในวัยนี้ยังไม่สามารถออกเสียงอักษรควบกล้ำได้

จะเห็นว่า ในระดับอายุที่ต่างกันั้น เด็กก็จะมีความสามารถในการออกเสียงที่ต่างกันไป ทั้งนี้ ความสามารถในการออกเสียงของเด็ก ยังต้องอาศัยองค์ประกอบอื่น ๆ อีกหลายประการ เช่น การพัฒนาอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียง การฟัง การมีแบบอย่างที่ดี ฯลฯ ดังนั้นในการศึกษาเกี่ยวกับการออกเสียงของเด็ก จึงควรมีความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีผลต่อการพูดและการออกเสียงด้วย เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและชัดเจนเกี่ยวกับพัฒนาการทางการออกเสียงของเด็ก

4. องค์ประกอบที่มีผลต่อการพูดและการออกเสียง

แม้ว่าเด็กทุกคนจะมีพัฒนาการด้านการพูดเป็นไปในทำนองเดียวกัน แต่ก็มี ความแตกต่างกันในอัตราพัฒนาการ จำนวนและคุณภาพของคำศัพท์ ตลอดจนความถูกต้องในการออกเสียง ในทุกระดับอายุ องค์ประกอบที่มีผลทำให้สิ่งเหล่านี้มีความแตกต่างกันนั้นมีหลายประการ ซึ่งเพ็ญศิริ เทพพิทักษ์กิจ (2530) ได้อธิบายไว้ ดังนี้

4.1 อายุ

โดยปกติเด็กจะเริ่มพัฒนาการออกเสียงเมื่ออายุ 1 ปี และจะออกเสียงได้ชัดเจนทุกเสียงเมื่ออายุ 8 ปี มีนักการศึกษาหลายท่านพบว่า มีความสัมพันธ์กันระหว่างอายุกับพัฒนาการทางการออกเสียง คือ การออกเสียงจะพัฒนาดีขึ้นและถูกต้องมากขึ้นตามอายุที่เพิ่มขึ้น เพราะเด็กมีวุฒิภาวะของอวัยวะในการออกเสียงและการฟังดีขึ้น จึงพัฒนาการออกเสียงได้ดีขึ้น แต่ก็มีบางท่านพบว่ามีความสัมพันธ์กันน้อยมากระหว่างอายุกับความสามารถในการออกเสียง และความก้าวหน้า

ทางการออกเสียง ไม่สามารถทำนายได้จากอายุเด็ก แต่ Spriestersbach และ Curtis (1951) สรุปว่า เด็กโตที่มีการออกเสียงไม่ชัดเจน แม้วัดภาวะเพิ่มขึ้น การออกเสียงที่ไม่ชัดเจนก็จะคงที่ไม่ดีขึ้นอีกต่อไป

4.2 จำนวนเด็กในครอบครัว

McCarthy (1954) พบว่า เด็กลูกคนเดียวเป็นเด็กที่มีพัฒนาการด้านการออกเสียงพูด ดีกว่าเด็กที่มีพี่น้องหลายคน หากมีพี่น้องหลายคน เด็กที่มีน้องอายุน้อยกว่าหลาย ๆ ปี มักจะมีพัฒนาการทางการออกเสียงดีกว่าน้อง เด็กหญิงที่มีน้องอายุไล่เลี่ยกัน จะออกเสียงพูดได้ดีกว่าเด็กชายที่มีน้องอายุไล่เลี่ยกัน และสุนีย์ มุขเงิน (2525) พบว่า เด็กที่เป็นลูกคนเดียวมีพัฒนาการด้านการออกเสียงพูดดีกว่าเด็กที่มีพี่น้องหลายคนในกลุ่มที่มีอายุมากกว่า 6 ปีขึ้นไป

ส่วนลำดับการเกิดของเด็กกับพัฒนาการการออกเสียงนั้น Smith (1960) พบว่า ลำดับการเกิดของเด็กมีอิทธิพลต่อการพูดไม่ชัดเจนนัก แต่ Beckey (1942) พบว่า เด็กที่พูดไม่ชัดส่วนใหญ่เป็นลูกคนสุดท้อง ส่วน Hurlock (1978) พบว่า เด็กที่เกิดคนแรกมีพัฒนาการด้านการออกเสียงดีกว่าเด็กที่เกิดเป็นลูกคนที่สอง ทั้งนี้เพราะพ่อแม่มีเวลาในการสอนเด็กที่เกิดคนแรกมากกว่า

นอกจากนี้ Snow (1998) ได้กล่าวถึง การเป็นเด็กฝาแฝดว่ามีนักวิจัยพบว่า เด็กฝาแฝด 2 คน และเด็กที่มีแฝดหลาย ๆ คน มีปัญหาพัฒนาการทางภาษามากกว่าเด็กที่เกิดคนเดียวเดี่ยว ๆ ซึ่งในหลาย ๆ กรณี การวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการทางภาษาในเด็กฝาแฝด มีความซับซ้อนกับปัจจัยต่าง ๆ เช่น การคลอดก่อนกำหนด น้ำหนักแรกเกิดน้อย และปัญหาพัฒนาการอื่น ๆ ซึ่งจะพบทั่วไปมากกว่าเด็กคนเดียว ซึ่งมีความสอดคล้องกับศรียา และประภัสสร นิยมธรรม (2540) ที่กล่าวว่า เด็กลูกแฝด 2 คน และ 3 คน มักมีความล่าช้าในด้านพัฒนาการทางภาษาเมื่อเทียบกับเด็กที่มีพี่น้องตามธรรมดา โดยเฉพาะในช่วงวัยเด็กตอนต้น ทั้งนี้เพราะสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ของเด็ก คือ บ้าน และสังคมที่เด็กติดต่อกัน ก็คือ พี่น้องกันเอง เด็กพวกนี้จะเริ่มต้นพูดช้ากว่า มีจำนวนคำศัพท์ ความยาว และความถูกต้องของประโยคที่ใช้ ตลอดจนการเปล่งเสียงด้อยกว่าเด็กอื่น ๆ ในวัยเดียวกัน

สาเหตุที่เด็กลูกแฝดพูดล่าช้า เพราะเด็กพวกนี้มีภาษาลับเฉพาะ หรือมีการเล่นเลียนแบบกันเองแทนที่จะได้เลียนแบบผู้ใหญ่ และตั้งแต่แรกคลอดออกมาก็ไม่มีโอกาสใกล้ชิดกับพ่อแม่เหมือนเด็กที่เกิดมาเดี่ยว ๆ ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ความรักใคร่กับแม่ลดน้อยลงไป ซึ่งความสัมพันธ์นี้เป็นสิ่งสำคัญในการปูพื้นฐานการพัฒนาภาษาพูดของเด็กปกติ นอกจากนั้นเด็กฝาแฝดจะสามารถติดต่อกันเองด้วยการเลียนเสียงที่เป็นรหัสต่อกันรวมกับการใช้ท่าทางตลอดจนการแสดงสีหน้า ทำให้เด็กไม่กระตือรือร้นที่จะหยุดพูดเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจสิ่งที่ตนต้องการ

4.3 เพศ

จากการศึกษาของนักการศึกษาหลายท่านพบว่า เด็กผู้หญิงจะมีพัฒนาการทางด้านการออกเสียงดีกว่าเด็กผู้ชาย และพบว่าในระหว่างปีแรกนั้นเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงมีพัฒนาการทางด้านการออกเสียงใกล้เคียงกัน แต่เมื่ออายุ 1 ปีขึ้นไป เด็กผู้หญิงจะมีพัฒนาการที่ดีกว่า และ Lawrence (1961) พบว่า เด็กผู้หญิงสามารถพูดได้ก่อนเด็กผู้ชาย และพูดได้ชัดกว่าเด็กผู้ชาย และ Templin (1947) พบว่า เด็กผู้ชายมีพัฒนาการทางด้านการออกเสียงช้ากว่าเด็กผู้หญิงเป็นเวลา 1 ปี

จากการศึกษาของสุนีย์ มุขเงิน (2525) พบว่า ความสามารถในการออกเสียงพยัญชนะของเด็กเพศชายและเพศหญิงไม่มีความแตกต่างกัน แต่พิสมัย บุญญะธิติสฐ (2527) พบว่าความสามารถในการออกเสียงพยัญชนะของเด็กเพศชายและเพศหญิง มีความแตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม Hurlock (1978) ได้ให้ข้อคิดว่า แม้จะมีการศึกษาพบว่าเด็กผู้ชายมีความสามารถในด้านภาษาด้อยกว่าเด็กผู้หญิงในทุกระดับอายุ แต่ก็ยังไม่มีคำอธิบายที่แน่ชัดจนเป็นที่น่าพอใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเพศที่มีผลต่อพัฒนาการทางภาษา

4.4 สติปัญญา

เด็กที่มีสติปัญญาดีจะมีการใช้ภาษาทั้งด้านจำนวนคำศัพท์ และลักษณะโครงสร้างประโยคได้ดีกว่าเด็กที่มีสติปัญญาไม่ดี (Hurlock, 1978) และมีนักการศึกษาหลายท่านในอดีตที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการออกเสียงและสติปัญญาไว้ ดังนี้ คือ Irwin (1957) ที่พบว่าในเด็กอายุ 2.5 ปี นั้น สติปัญญาจะมีผลต่อการพูดทั้งในด้านการออกเสียงพูดและการใช้ภาษา แต่จากการศึกษาของ Winitz ในปี 1969 Power (1971) และ Bee (1975) พบว่าในเด็กที่มีระดับสติปัญญาปกติ นั้น มีความสัมพันธ์กันน้อยมากระหว่างสติปัญญากับความสามารถในการออกเสียง แต่จากงานวิจัยของ Everhart (1973) และ Schlanger (1973) พบว่า เด็กที่มีระดับสติปัญญาดำ พูดไม่ชัดมากกว่า และมีพัฒนาการทางด้านการออกเสียงพูดด้อยกว่าเด็กระดับสติปัญญาปกติ ซึ่งผลการศึกษาของ Carrell (1968) สนับสนุนว่า เด็กที่พูดไม่ชัดอยู่ในกลุ่มเด็กระดับสติปัญญาดำมากกว่า เด็กกลุ่มระดับสติปัญญาปกติ

4.5 สุขภาพ

การเจ็บป่วยเรื้อรัง หรือรุนแรงในช่วง 2 ปีแรกของชีวิต มักทำให้การเริ่มพูดและการรู้จักใช้ประโยคช้าไปราวๆ 1 – 2 เดือน เพราะเด็กที่ป่วยรุนแรงหรือเรื้อรังนั้น ทำให้เด็กถูกตัดขาดจากการคบค้ากับคนอื่น ๆ จึงส่งผลให้การพัฒนาทางภาษาล่าหลัง และการที่เด็กป่วยนั้นทำให้เด็กไม่อยากคุยกับใคร เนื่องจากความอ่อนเพลียของร่างกาย และความไม่ร่าเริงของจิตใจ แต่ Reid (1947) พบว่าความสามารถในการพูดไม่มีความสัมพันธ์กับสุขภาพ การดูแลสุขภาพและน้ำหนักไม่สามารถ

ทำนายความสามารถในการพูดได้ และจากการศึกษาของ Everhart (1953) พบว่า การเติบโตของเด็ก ไม่มีผลต่อการพูดชัดหรือไม่ชัด

นอกจากนั้น Berry และ Eisenson (1956) ได้ให้ข้อคิดว่าเราไม่ควรดูเฉพาะปัจจัยทางด้านการเจริญเติบโตของร่างกายในการตัดสินเกี่ยวกับความสามารถในการพูดของเด็ก แต่ Hurlock (1972) พบว่า เด็กที่มีสุขภาพดีจะพูดได้ก่อนเด็กที่มีสุขภาพไม่ดี เนื่องจากมีแรงจูงใจที่ดีในการเข้าร่วมพูดคุยในกลุ่มสังคม

4.6 สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมมีผลกับการออกเสียงของเด็ก ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ประเพณี อาชีพบิดามารดา Power (1971) ได้เสนอว่า สภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กมีส่วนกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในการพูด นักการศึกษาหลายคน พบว่า เด็กที่ออกเสียงได้ดีจะมาจากกลุ่มเศรษฐกิจสูง มากกว่ากลุ่มเศรษฐกิจต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเด็กอายุ 1.5 ปีขึ้นไป และพบว่า เด็กที่มาจากกลุ่มเศรษฐกิจต่ำใช้เวลาในการพัฒนาการออกเสียงนานกว่าเด็กที่มาจากกลุ่มเศรษฐกิจสูงถึง 1 ปี กว่าที่จะออกเสียงได้ชัดทั้งหมด

4.7 บุคลิกภาพและการปรับตัว

เด็กที่มีความกระตือรือร้น จะพูดและใช้คำศัพท์ได้มากกว่าเด็กที่เชื่องช้าและเด็กที่ขี้อาย ไม่ค่อยแสดงออกจะพูดน้อยกว่าเด็กที่แสดงออก ส่วนเด็กที่ปรับตัวได้ดี จะพูดได้ดีและมีประสิทธิภาพกว่าเด็กที่ปรับตัวไม่ดี (Hurlock, 1978) แต่ Goldstien (1948) พบว่า ไม่ปรากฏผลที่มีความแน่ชัดว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการพูดไม่ชัดกับบุคลิกภาพและการปรับตัวของเด็ก

4.8 อวัยวะที่ใช้ในการพูด การฟัง และการทำงานของอวัยวะเหล่านี้

ถ้าอวัยวะที่ใช้ในการพูดการฟังมีความผิดปกติหรือพิการ ก็จะมีผลทำให้เด็กพูดไม่ชัดหรือพูดได้ไม่เท่าเด็กที่มีอวัยวะปกติธรรมดาทั่วไป เช่น เด็กหูตึง หรือหูหนวก จะเป็นเด็กที่พูดช้ากว่าปกติ เพราะเด็กไม่ได้ยินเสียงหรือได้ยินเสียงไม่ชัด เด็กจึงเลียนแบบเสียงที่ไม่ถูกต้อง มีผลทำให้เด็กออกเสียงไม่ชัดเท่าที่ควร เด็กคางยืงมีการสบฟันไม่ดี เป็นเหตุให้ลิ้นแลบออกมามากกว่าปกติ ทำให้เด็กออกเสียงไม่ชัด เด็กที่ฟันหลอ หรือฟันเกหลายซี่ ทำให้ช่องฟันห่าง มีผลทำให้เด็กออกเสียงไม่ชัด และกรณีที่เด็กมีต่อมทอนซิล ต่อมอะดีนอยด์โต ทำให้ช่องทางกระแสลมที่ผ่านเข้าโพรงจมูก ทำให้ออกเสียงนาสิกไม่ชัด

ถ้าอวัยวะที่ใช้ในการพูดการฟังทำงานผิดปกติ ก็จะมีผลทำให้เด็กพูดไม่ชัด เช่น มีการทำงานของอวัยวะในการพูดไม่ประสานกัน เนื่องจากความผิดปกติของสมอง นอกจากนี้การพูดของเด็กขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะของการเจริญเติบโตของอวัยวะที่ใช้ในการพูดเป็นไปอย่างปกติ เด็กที่พูดได้ช้ามีสาเหตุมาจากมีความเจริญเติบโตของอวัยวะที่ใช้ในการพูดช้า เช่น ฟันขึ้นช้า

5. สิ่งแวดล้อมกับการเรียนรู้ภาษาของเด็กในวัยอนุบาล

เมื่อพิจารณาถึงการเรียนรู้ภาษาของเด็กในวัยอนุบาล อาจกล่าวได้ว่ามีลักษณะที่เป็นไปตามขั้นตอนที่เป็นธรรมชาติ แต่เราสามารถพัฒนาการเรียนรู้ภาษาของเด็กให้มีการพัฒนาที่ก้าวหน้ายิ่งขึ้นได้ โดยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ จะมีผลต่อการเรียนรู้ภาษา ทั้งจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัวและขยายออกไปสู่สิ่งแวดล้อมที่ไกลตัวมากขึ้น ดังนี้

บุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด คือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู ซึ่งเป็นบุคคลที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนารูปทางภาษาได้ โดยอาจจะกระตุ้นให้เด็กพูดโดยการจัดสิ่งเร้าต่าง ๆ เช่น การใช้คำพูดชักชวนให้เด็กพูด ตัวอย่างเช่น เรียก พ่อ พ่อ หรือการใช้คำถามถามเด็กว่าสิ่งนี้เรียกว่าอะไร ซึ่งถ้าเด็กยังไม่บอกไม่ถูกก็อาจจะบอกให้เด็กเรียกตาม และเมื่อเด็กเรียกได้ตามที่บอกแล้วก็ควรชมเชยเด็กหรือกอดเด็ก แต่ถ้าเด็กไม่สามารถทำได้ ก็ไม่ควรลงโทษหรือดูว่าเด็ก แต่ควรทำเฉย ๆ แล้วให้เด็กลองพูดอีกที การทำเช่นนี้จะทำให้เด็กมีกำลังใจและพยายามที่จะใช้ภาษาในการสื่อสารมากขึ้น แต่ถ้าหากใช้การลงโทษหรือดูว่า จะทำให้เด็กเกิดความกลัวไม่กล้าที่จะแสดงออก ไม่กล้าพูด ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาในการพัฒนาการพูดในเวลาต่อมาได้ และในการที่จะสอนเด็กให้รู้จักการใช้ประโยคที่ถูกหลักไวยากรณ์ อาจทำได้โดยการพูดประโยคที่ถูกหลักไวยากรณ์ซ้ำ ๆ และมีการเพิ่มคำเข้าไป เช่น "ต้องการขนมขึ้นโต" "ต้องการขนมขึ้นโต" "แดงต้องการขนมขึ้นโตใช่ไหม" การพูดประโยคซ้ำ ๆ เช่นนี้จะทำให้เด็กสามารถจับโครงสร้างทางไวยากรณ์ได้อย่างรวดเร็วขึ้น ในการพัฒนาให้เด็กเข้าใจภาษาได้ดีขึ้น ควรมีการใช้คำถามถามเด็ก แทนที่จะให้เด็กตอบอย่างง่าย ๆ ว่าใช่หรือไม่ใช่ คำถามก็อาจเริ่มจากคำว่าอะไร ที่ไหน โดยใคร และเมื่อไหร่ อย่างไร ทำไม คำถามเหล่านี้จะทำให้เด็กคิด และในการตั้งคำถามให้เด็กตอบนั้น อาจทำให้เด็กเกิดความยากลำบากในการตอบ ดังนั้นผู้ปกครอง และครูควรต้องเข้าใจเด็กและไม่ใช้อารมณ์ถ้าเด็กตอบไม่ได้ แต่ควรให้กำลังใจ และการชี้แนะ เด็กก็จะเรียนรู้ที่จะตอบได้ดีขึ้นในอนาคต

การให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในหลาย ๆ ระดับอายุ เช่น การให้เด็กได้มีโอกาสอยู่กับผู้ใหญ่บ้าง อยู่กับเด็กในวัยเดียวกันบ้างหรือต่างกันบ้าง จะทำให้เด็กมีโอกาสดูตัวแบบและลอกเลียนการใช้ภาษาจากตัวแบบเหล่านั้น นอกจากนี้การที่เด็กได้มีประสบการณ์กับบุคคลต่าง ๆ มากเท่าไรก็จะทำให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาสติปัญญาของตนได้มากขึ้นเท่านั้น การที่เด็กได้ปฏิสัมพันธ์

กับคนอื่นจะทำให้เด็กได้เรียนรู้ที่จะใช้ภาษาได้เหมาะสมกับสภาพการณ์ และเรียนรู้ว่าไม่ควรใช้ภาษาใดในสถานการณ์ใดด้วย

การใช้กิจกรรมการเล่น ช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนากายทางภาษาได้ดี เนื่องจากการเล่นมีลักษณะไม่เป็นทางการ จึงทำให้ไม่เกิดความกดดัน และความคับข้องใจ และการเล่นยังทำให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่น แต่ในการใช้เกมให้เด็กเล่นนั้น ต้องพิจารณาถึงลักษณะของเกมและพัฒนากายทางปัญญาของเด็กด้วย เกมสำหรับเด็กเล็กควรมีลักษณะเป็นรูปธรรมมากที่สุด และเมื่อเด็กโตขึ้น เกมก็จะมีลักษณะเป็นนามธรรมมากขึ้น การให้เล่นบทบาทสมมติ ก็อาจทำได้เมื่อเด็กมีอายุประมาณ 3 – 4 ปี ซึ่งเด็กอาจจะเล่นบทบาทเป็นพ่อหรือแม่ และสามารถสื่อสารกันด้วยประโยคที่ยาวขึ้น นอกจากนี้ กิจกรรมร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง คำกลอนสำหรับเด็ก และกิจกรรมเข้าจังหวะก็เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาภาษาได้ดีขึ้น

นิทาน ก็เป็นสื่อที่ช่วยพัฒนาพัฒนากายทางภาษาของเด็กได้มาก โดยต้องเลือกนิทานที่มีความเหมาะสมกับพัฒนาการและความสนใจของเด็ก ซึ่งเราอาจใช้นิ้วมือเป็นสื่อประกอบในการเล่านิทานด้วยก็ได้ หรืออาจใช้การเล่นนิ้วมือ (Finger plays) ด้วยก็ได้

การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาภาษา ก็เป็นสิ่งสำคัญ เช่น การจัดมุมหนังสือ มุมเขียน มุมบทบาทสมมติ ซึ่งควรมีการเตรียมอุปกรณ์ไว้ให้พร้อมสำหรับการพัฒนาภาษา เช่น หนังสือ เครื่องเขียน และกระดาษไว้ให้เด็กได้หัดอ่านและเขียนได้ตามความสนใจ

นอกจากนี้ ผลจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และการขยายตัวทางด้านการศึกษา สื่อสาร อันได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และหนังสือพิมพ์ ก็เป็นสิ่งแวดล้อมที่มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ภาษาของเด็กไทยในปัจจุบัน และมีผลทำให้เด็กในปัจจุบันมีพัฒนากายทางด้านการใช้ภาษาที่รวดเร็วกว่าในอดีต เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีส่วนช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน อันเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในด้านภาษาให้แก่เด็ก (จันทมาศ ชื่นบุญ, 2535)

การพูดหรือการออกเสียงไม่ชัด

1. ลักษณะการพูดหรือการออกเสียงไม่ชัด

การพูดไม่ชัด (Articulatory Disorders) เป็นความผิดปกติเกี่ยวกับการเปล่งเสียงพูด ซึ่งมีทั้งเสียงพยัญชนะ เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ เมื่อพูดเป็นคำ วลี หรือเป็นประโยค จะมีเสียงพยัญชนะสระ หรือวรรณยุกต์ไม่ชัดเจน เช่น การออกเสียง อ อ่าง แทน ก ไก่ เช่น คำว่า "กิน" พูดเป็น "อิน"

การพูดไม่ชัดเป็นความผิดปกติทางการพูดที่พบมากที่สุดในความผิดปกติทางการพูดประเภทต่างๆ ซึ่งลักษณะการพูดไม่ชัด แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1.1 การใช้เสียงอื่นมาแทนเสียงที่ต้องการ (Substitution)

เป็นการแทนที่เสียงนั้นด้วยเสียงใดเสียงหนึ่งที่ไม่ใช่เสียงนั้นในตำแหน่งที่เสียงนั้นปรากฏ ซึ่งการออกเสียงชนิดนี้ โดยปกติพบในช่วงแรกของวัยพัฒนาการทางภาษา และเป็นลักษณะการพูดไม่ชัดที่พบบ่อยกว่าลักษณะอื่น เช่น กิน ออกเสียงเป็น อิน

เสื่อ ออกเสียงเป็น เจื่อ

แกง ออกเสียงเป็น เกง

1.2 การไม่ออกเสียงในเสียงที่ต้องการ (Omission)

เป็นการละไม่ออกเสียงนั้นในตำแหน่งที่เสียงนั้นปรากฏ และไม่มีการแทนที่ด้วยเสียงใดทั้งสิ้น ซึ่งการออกเสียงชนิดนี้พบมากในเสียงพยัญชนะควบกล้ำ

เช่น กลาง ออกเสียงเป็น กาง

นอน ออกเสียงเป็น นอ

1.3 การออกเสียงผิดหรือเพี้ยนไปจากเสียงที่ต้องการ (Distortion)

เป็นการออกเสียงที่ใกล้เคียงเสียงนั้น ผู้ที่ออกเสียงต้องการออกเสียงนั้นแต่ไม่สามารถออกเสียงนั้นได้ ผลที่ได้จึงเป็นเสียงที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งการออกเสียงชนิดนี้ยากแก่การถ่ายทอดเป็นตัวหนังสือ เพราะเสียงที่เกิดหลายเสียงไม่มีตัวอักษรในภาษาเขียน นอกจากนี้จะใช้สัญลักษณ์ทางสัทอักษรถ่ายทอดเท่านั้น

1.4 การออกเสียงเพิ่มไปจากเสียงที่ต้องการ (Addition)

เป็นการเพิ่มเสียงเข้าไปในคำนั้น ซึ่งเสียงที่เพิ่มเข้าไปไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของคำนั้น การออกเสียงชนิดนี้พบน้อยกว่าชนิดอื่น เช่น กลาง ออกเสียงเป็น กะกลาง

2. วิธีทดสอบการออกเสียง

วิธีทดสอบการออกเสียง มี 2 วิธี (Lennenberg, 1967) ได้แก่

2.1 วิธีออกเสียงเอง (Spontaneous) หมายถึง วิธีทดสอบที่ผู้ถูกสอบออกเสียงเอง โดยดูจากรูปภาพ หรือของจริงที่ผู้ทดสอบจัดเตรียมไว้ หรือให้อ่านจากคำหรือประโยคในกรณีที่ถูกทดสอบสามารถอ่านได้

ลักษณะของการทดสอบแบบออกเสียงเอง คือ

1) ใช้เวลาในการทดสอบมาก จึงไม่เหมาะในการทดสอบเด็กจำนวนมากในเวลาจำกัด

- 2) ถ้าไม่มีรูปภาพ หรือวัสดุต่างๆเป็นแบบในการทดสอบ ก็ไม่สามารถวัดผลเด็กที่อ่านหนังสือไม่ออก หรืออ่านไม่คล่องได้
- 3) บางครั้งวิธีทดสอบวิธีนี้ ทำให้การทดสอบการออกเสียงไม่ตรงตามเป้าหมายที่ต้องการ ถ้าแบบทดสอบ เช่น รูปภาพ วัสดุ ไม่ชัดเจนพอ
- 4) สามารถทดสอบคำที่เป็นนามธรรมได้น้อยคำ
- 5) เด็กไม่เบื่อ และมีความกระตือรือร้นในการออกเสียง เพราะเด็กออกเสียงด้วยตนเอง
- 6) เหมาะสำหรับทดสอบเด็กทั้งในช่วงอายุแรก และเมื่อโตแล้ว

2.2 วิธีออกเสียงตาม (Imitative) หมายถึง วิธีทดสอบที่ผู้ทดสอบให้ผู้ถูกทดสอบออกเสียงตามผู้ทดสอบ

ลักษณะของการทดสอบแบบออกเสียงตาม คือ

- 1) ใช้เวลาในการทดสอบน้อย จึงสามารถใช้ทดสอบเด็กจำนวนมากในเวลาจำกัดได้
- 2) สามารถทดสอบการออกเสียงในเด็กที่อ่านหนังสือไม่ได้หรืออ่านไม่คล่องได้
- 3) สามารถทดสอบการออกเสียงได้ตรงตามเป้าหมายที่ต้องการ เพราะผู้ถูกทดสอบออกเสียงตามผู้ทดสอบ
- 4) สามารถทดสอบคำที่เป็นนามธรรมได้ทุกคำ
- 5) เด็กอาจเกิดความรู้สึกเบื่อ ไม่มีอิสระ เนื่องจากต้องออกเสียงตามผู้ทดสอบทุกครั้ง
- 6) ถ้าผู้ทดสอบออกเสียงไม่ชัดหรือไม่ดีพอ จะทำให้การวัดผลผิดพลาดได้

3. วิธีการแก้ไขการพูดหรือการออกเสียงไม่ชัด

ในเด็กที่นักแก้ไขการพูดทดสอบดูแล้วเห็นว่า เด็กยังไม่จำเป็นต้องได้รับการฝึกจากนักแก้ไขการพูด พ่อแม่ หรือปกครองของเด็กจะได้รับคำแนะนำ การปฏิบัติต่อเด็กในขณะที่อยู่ที่บ้าน ว่าควรกระตุ้นการพูดให้ชัดเจนด้วยการให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับเด็กพูดให้ชัดเจนเป็นตัวอย่างแก่เด็ก เดือนเด็กเมื่อเด็กพูดไม่ชัด แต่ไม่ให้อ่าน หรือเคี้ยวเชิญให้เด็กพูดให้ชัด นอกจากนั้นต้องไม่ล้อเลียนการพูดไม่ชัดของเด็ก และนักแก้ไขการพูดจะนัดให้เด็กมาพบเป็นระยะๆ เพื่อติดตามผล ถ้าการพัฒนาของเสียงพยางค์ที่ไม่ชัดไม่ดีขึ้น จึงแนะนำให้ฝึกการพูด ส่วนมากเด็กที่พูดไม่ชัด ในช่วงอายุ 3 - 4 ปี จะมีพัฒนาการจากการกระตุ้นเองที่บ้าน ถ้าเกินกว่าช่วงอายุนี้แล้ว ควรแก้ไขด้วยการฝึกพูด

สำหรับเด็กที่ได้รับการทดสอบจากนักแก้ไขการพูดแล้วว่าพูดไม่ชัด และได้รับคำแนะนำให้เด็กมาฝึกพูดแล้ว นักแก้ไขการพูดจะฝึกเด็กให้ออกเสียงสระ หรือพยัญชนะแต่ละเสียง โดยอาศัยความรู้เกี่ยวกับฐานที่เกิดของเสียง ลักษณะในการเปล่งเสียงพูดออกมา การวางลิ้นให้ถูกต้องตามตำแหน่งในการออกเสียง และลักษณะของลมหายใจ ตลอดจนทิศทางของลมในช่องปากขณะออกเสียง สอนให้รู้จักฟังเปรียบเทียบเสียงพูดของตนเองกับผู้สอน หรือเปรียบเทียบกับเสียงที่ถูกต้องชัดเจน การฝึกจะทำตั้งแต่ระดับที่เป็นหน่วยเสียง จนเป็นคำ วลี และประโยค ให้เด็กสามารถออกเสียงได้ถูกเมื่ออยู่ในห้องฝึกจนกว่าจะใช้เสียงที่แก้ไขนั้นได้ในการพูดคุยสนทนาในชีวิตประจำวัน

เด็กในวัย 2 – 5 ปี มักจะมีปัญหาการพูดไม่ชัด เพราะเป็นช่วงที่เด็กกำลังมีการพัฒนาทางด้านภาษาและการพูด อย่างไรก็ตามการพูดไม่ชัดนี้ ถ้าได้รับการตรวจวินิจฉัยโดยเร็ว และเริ่มการฝึกพูดตั้งแต่อายุน้อย คือ ประมาณ 4 ขวบถึงวัยก่อนเข้าโรงเรียน จะทำให้ความรุนแรงของความผิดปกติลดน้อยลง หรือเด็กอาจหายเป็นปกติ